

VALGA VALLA
EELARVESTRAATEEGIA
2023-2027

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus.....	3
1. Majanduslik olukord riigis	4
2. Sotsiaalmajanduslik olukord Valga vallas ja valla finantsvõimekus	6
3. Eelarvestrateegia eelarveosad	14
3.1. Põhitegevuse tulud.....	14
3.1.1. Maksutulud	15
3.1.2. Tulud kaupade ja teenuste müügist.....	16
3.1.3. Saadavad toetused tegevuskuludeks	18
3.1.4. Muud tegevustulud.....	19
3.2. Põhitegevuse kulud	19
3.2.1. Antavad toetused tegevuskuludeks	20
3.2.2. Muud tegevuskulud.....	21
3.2.3. Muud kulud.....	22
3.3. Investeerimistegevus.....	23
3.4. Finantseerimistegevus.....	30
4. Ülevaade vallast ja temast sõltuvatest äriühingutest.....	32
5. Põhitegevuse tulem	34
6. Võlakoorem.....	35
7. Muud finantsnäitajad	37
8. Tundlikkusanalüüs ja riskistsenaariumid	38
Lisa 1. Valga valla (kohaliku omavalitsuse üksuse) eelarvestrateegia 2023-2027 Rahandusministeeriumile esitataval vormil	40

Sissejuhatus

Eelarvestrateegia on arengukavaga kooskõlas olev selgitustega finantsplaan, mis koostatakse arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks. Eelarvestrateegia näol on tegemist vajaduste ja võimaluste maatriksiga, milles on planeeritud kavandatavate tegevuste finantseerimine. Arengukava koos eelarvestrateegiaga on aluseks kohaliku omavalitsusüksuse eelarve koostamisel, kohustuste võtmisel, varaga tehingute tegemisel, investeringute kavandamisel ning investeringuteks toetuste taotlemisel.

Valga Vallavalitsus algatas 28.03.2022 korraldusega nr 85 Valga valla eelarvestrateegia aastaks 2023-2027 koostamise. Eelarvestrateegia koostamisel ja menetlemisel lähtuti Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi KOKS) § 37 ning Valga Vallavalitsuse 16. jaanuari 2020 määrusest nr 1 „Arengukava ja eelarvestrateegia koostamise kord“. Arengustrateegiate koostamise juhtrühm ja töögruppide esimehed moodustati Valga Vallavalitsuse 15. aprilli 2020 korraldusega nr 124, mida hiljem on muudetud 4. novembri 2020 korraldusega nr 379. Eelarvestrateegia koostamise protsessis kaardistati esmalt hetkeolukord, arutati arenguküsimusi, tulevikuväljavaateid ja investeringuplaane. Sisendi eelarvestrateegia koostamiseks andsid ka struktuuriüksuste juhid, esitades omapoolse ülevaate arengukavas ja eelarvestrateegias ettenähtud eesmärkide täitmisest, samuti vallast sõltuvate üksuste juhid oma kokkuvõttes üksuse majandusliku olukorra kohta ning hallatavate asutuste juhid lähiaastate investeringuvajaduste näol. Eelpool nimetatud andmete alusel koostati eelarvestrateegia eelnõu, mis esitatakse Volikogule vastuvõtmiseks 2022. aasta septembrikuu istungile.

Tulenevalt KOKS § 20 ja KOKS § 37 esitatakse eelarvestrateegias kohaliku omavalitsusüksuse majandusliku olukorra analüüs ja prognoos eelarvestrateegia perioodiks, samuti eelarvestrateegia vastuvõtmisele eelnenud aasta tegelikud, jooksva aasta eeldatavad ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositavad põhitegevuse tulud, põhitegevuse kulud, investeerimistegevused (sh investeringute kogumaksumuse prognoos ja võimalikud finantseerimisallikad) ning eeldatav finantseerimistegevuse maht. Lisaks kohaliku omavalitsusüksuse enda andmestikule on eelarvestrateegias seaduse kohaselt antud ülevaade ka temast sõltuvate üksuste majandusolukorrast. Valga valla sõltuvateks üksusteks on AS Valga Vesi, SA Taheva Sanatoorium ja SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsisekspositsioon. Eelarvestrateegias on esitatud nii kohaliku omavalitsusüksuse kui ka kohaliku omavalitsusüksuse arvestusüksuse (s.o vald kokku) põhitegevuse tulem ning netovõlakoorumus. Mõlema näitaja puhul on toodud eelneva aasta tegelik, jooksvaks aastaks prognoositud ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositavad näitajad.

Eelarvestrateegia koostamisel on juhitud Valga valla arengukavast aastateks 2021-2035 ning Valga valla eelarvestrateegiast aastateks 2021-2025. Üldist majanduskeskkonda puudutavad eeldused põhinevad EV Rahandusministeeriumi 2022. aasta kevadisel majandusprognoosil. Lisaks on strateegia koostamisel kasutatud Rahandusministeeriumi, Statistikaameti, Rahvastikuregistri, Maksu- ja Tolliameti ning Eesti Töötukassa poolt kogutud andmeid ning Valga valla ja tema sõltuvate äriühingute raamatupidamise andmeid.

Valga valla eelarvestrateegia kehtestab Valga Vallavolikogu ja selle elluviimist korraldab Vallavalitsus koostöös partneritega.

1. Majanduslik olukord riigis

Ülevaade riigi üldisest majanduskeskkonnast on koostatud EV Rahandusministeeriumi 2022. aasta kevadisele majandusprognoosile¹ tuginedes. Lähtudes eelarvestrateegia koostamise aja keerukusest ja pingelisest olukorrast kogu maailmas, on prognooside tegemine äärmiselt raske. 2022. aasta kevadsuvisel perioodil, kui eelarvestrateegia eelnõu koostati, oli Rahandusministeeriumi prognoos ainus, mis ulatus kuni 2026. aasta lõpuni. Rahandusministeeriumi lähiaastate tulevikuväljavaated on mõnevõrra konservatiivsemad, mis ebakindlates oludes on pigem kaalukas argument, vähendades tulude prognoosimisel liigseid ambitsioone ja hilisemat vajadust negatiivse lisaelarve koostamise järele.

Tabel 1. Eesti majandusprognoosi peamised näitajad

	2021 tegelik	2022P	2023P	2024P	2025P	2026P
SKP reaalkasv, %	8,3	-1,0	1,2	3,2	2,7	2,6
SKP nominaalkasv, %	14,3	6,7	3,7	5,0	4,8	5,0
Kaupade ja teenuste eksport	19,8	-2,0	2,3	4,7	3,2	3,0
Tarbijahinnaindeks, %	4,6	12,7	2,1	1,2	1,7	2,0
Töötuse määr, %	6,2	7,2	8,3	7,2	6,7	6,4
Keskmine palk	1 548 €	1 656 €	1 749 €	1 811 €	1 892 €	1 987 €
Keskmise palga reaalkasv, %	2,1	-5,1	3,4	2,3	2,8	3,0
Keskmise palga nominaalkasv, %	6,8	7,0	5,6	3,6	4,5	5,0
Valitsusektori nominaalne eelarvepositsioon, % SKP-st	-2,4	-3,8	-3,7	-3,5	-2,8	-2,2
Maksukoormus, % SKP-st	34,4	33,8	33,4	33,5	33,2	32,8

Allikas: Rahandusministeeriumi 2022. aasta kevadine prognoos

2022. aasta kevadel nendib Rahandusministeerium oma prognoosis, et määramatus tuleviku suhtes on endiselt suur. Sarnaselt viirusekriisile, ei määra ka hetkesituatsioonis majanduse arengut mitte niivõrd majanduse sisemised toimetehhanismid, vaid eelkõige majanduse välised tegurid. Viimaste kuude geopoliitilised arengud on olnud järsud, kiired ja etteaimamatud. Sellest tulenevalt ei ole võimalik teha täpseid numbrilisi prognoose Eesti ja tema kaubanduspartnerite kohta. Kindel on, et lähiaastate majandust jäävad mõjutama erinevad takistused kaubavahetuses Venemaa, Valgevene ja Ukrainaga. Prognoosis eeldatakse, et kaubanduspiirangud jäävad kehtima pikemaks ajaks ning ettevõtetel võtab uute turgude ja tarnijate leidmine mõned aastad aega. Ka ülejäänud kaubanduspartnerite nõudlus on tõenäoliselt varasemast tagasihoidlikum. Lisaks on arvestatud, et tarbimis- ja investeerimisjulgeus on üldise ebastabiilsuse foonil oluliselt madalam ja seegi pärsib tugevalt majanduse kasvupotentsiaali. Kolmandaks on mainitud toorme, toidu ja energiakandjate hindasid, mis hakkasid maailmaturul tõusma 2021. aasta sügisest ja püsivad tõusutrendil ka lähemas tulevikus.

¹ Rahandusministeeriumi 2022. aasta kevadine majandusprognoos

<https://www.fin.ee/uudised/majanduse-kaekaiku-mojutavad-vene-agressioon-ja-sellest-mojutatud-kiire-hinnatous>

Väliskaubanduspiirangud ja üldine ebakindluse kasv viivad Eesti majanduse 2022. aastal langusesse. Kiire hinnatõusu tõttu on majanduse rahaline maht küll suurem, aga reaalne SKP väheneb 2022. aastal prognooside kohaselt -1 protsendipunkti. Kerget majanduskasvu on taas oodata 2023. aastal, kuid seda on varasemaga võrreldes vähendatud.

Kaupade ja teenuste eksport pöördub 2022. aastal langusesse, mis on tingitud kaubavahetuse katkemisest Vene-Valgevene-Ukraina suunal, kõigi teiste kaubanduspartnerite väiksemast nõudlusest, tarneraskustest, aga ka imporditavate sisendite kiirest hinnatõusust. Ekspordi taastumist on oodata 2023. aastal eeldusel, et Eesti ettevõtted on suutnud senised tarneahelad ümber kujundada ning peamised ekspordipartnerid on samuti raskused seljatanud.

Hinnatõus saab käesoleval aastal olema prognooside kohaselt enneolematult kiire. 2022. aastaks oodatakse tarbijahinnaindeksi väärtuseks 12,7%, mis ületab selgelt nii palga- kui ka pensionitulu kasvu. Tarbijahindade kasvust üle poole annavad energiakandjad. Energiahindade šokk mõjutab Eesti tarbijat EL tarbijast rohkemgi veel, sest meie majapidamiste poolt energiale tehtavad kulutused on tarbimiskorvis suurema osakaaluga. Ainuüksi eelmise aasta detsembrist kuni käesolev aasta veebruarini ulatus energiaindade tõus 45%ni. Mootorikütuste osas prognoositakse jooksvaks aastaks 25..30%-list hinnatõusu. Aina enam kasvavad ka toidutoorme hinnad maailmaturul, Eesti tarbija toidukorvi kallinemist jooksva aastal on oodata ligi kümnendiku võrra. Viirusekriisist tingitud tarneraskuste ja tootmissisendite kiire hinnatõusu mõjul kasvavad edasi ka tööstuskaupade hinnad. Alates 2023. aasta kevadest on energiaindade tulevikuootused juba mõnevõrra madalamad ja see viib tarbijahindade aastakasvu taas madalamale.

Tööturg on eelmisest kriisist jõudsalt kosunud, tööga hõivatute arv suurenes ja palgakasv jätkas mõõdukat kasvu. Üksnes turismisektoris jäi hõive madalamaks viiruse eelsest tasemest. Pinevad olud 2022. aasta kevadel esitavad aga uusi väljakutseid. Arvatakse, et sõjategevuse tõttu kehtestatud majandussanktsioonid võivad mõjutada 10-20 tuhat töötajat tööstus-, transpordi- ja ehitussektoris. 2022. aastal on arvestatud töötuse kasvuga 7,2%ni. Järgmisel aastal kasvab see veelgi 1pp võrra ja alles seejärel hakkab taanduma.

Palgasurve jooksva aastal püsib jõulise hinnatõusu tõttu sama kõrgena kui eelmisel aastal. Keskmiseks palgaks 2022. aasta kokkuvõttes on prognoositud 1 656 eurot kuus. Palgatulu ostujõud samal ajal väheneb ligemale viie protsendi võrra, sest inflatsiooni püsib üle kümne protsendi.

Valitsussektori maksulaekumiste prognoosi on vähendatud nii käesoleval kui ka järgmistel aastatel. Vähenemine toimus tööhõive prognoosi allapoole korrigeerimise põhjusel, mille tõttu laekub eelarvesse ka tööjõumakse vähem. Samal ajal on kulude taset sõja mõjudest tingituna suurendatud – lisanduvad põgenikega seonduvad kulud ja suurenevad kaitsekulutused. 2022. aastal ulatub eelarvepuudujääk -1,25 miljardi euroni ehk 3,8% SKP-st. Alates aastast 2025 hakkab puudujääk mõnevõrra vähenema.

Ka kohalike omavalitsuste kulud kasvavad 2022. aastal olulisemalt kiiremini kui tulud. Selle tingivad tarbijahindade ja keskmise palga tõus (vastavalt 12,7% ja 7%), rekordeid püstitavad energiainnad ja sõjapõgenikega lisanduvad väljaminekud. Samal ajal oodatakse põhitegevuse tulude 4,5%-list kasvu. Ka edaspidi, aastatel 2023-2026 prognoositakse KOV-dele laekuva tulumaksu kasvuks 4,8% aastas. Kokkuvõttes vähendab see kohalike omavalitsuste võimalusi

rahastada investeeringuid või siis tuleb investeeringute elluviimiseks kaasata planeeritust rohkem laenukapitali.

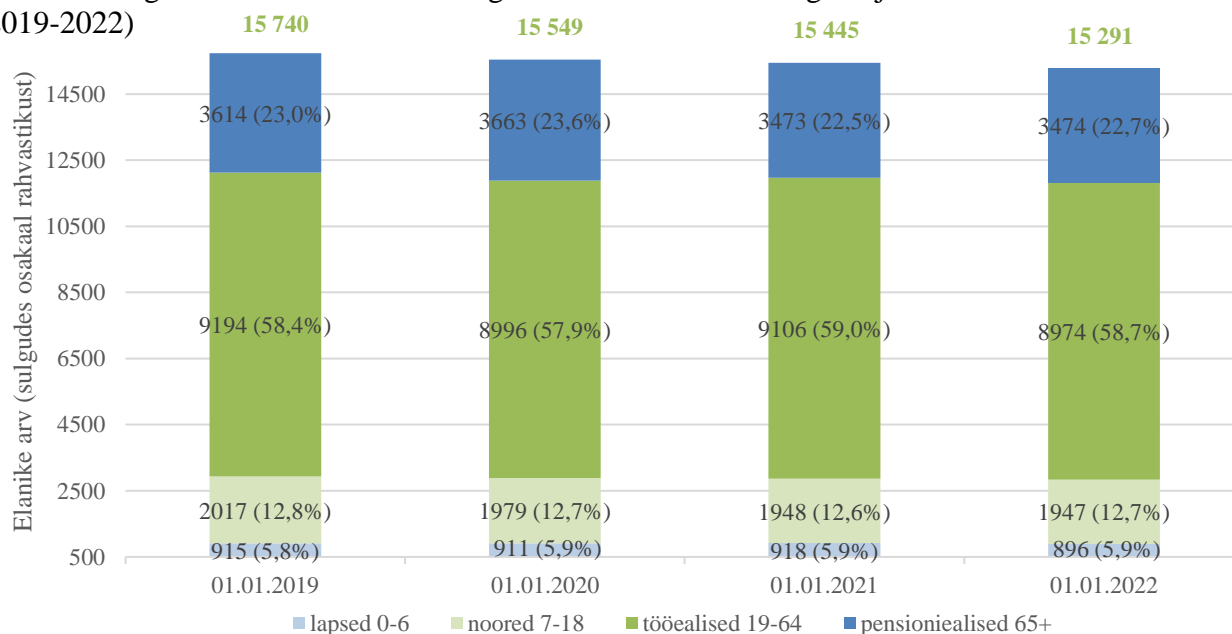
Maksukoormus langeb 2022. aastal alla 34,0% SKP-st. See on olnud oluliselt madalam kui Euroopa Liidu keskmine ja langeva trendina on seda prognoositud ka edaspidi, jõudes prognoosiperioodi lõpuks 32,8%ni SKP-st. Eesti maksupoliitiliseks eesmärgiks on olnud nihutada maksukoormus tulu maksustamiselt tarbimise, loodusvarade kasutamise ja keskkonna saastamise maksustamisele.

2. Sotsiaalmajanduslik olukord Valga vallas ja valla finantsvõimekus

Valga vald asub Lõuna-Eestis, jagades ühist piirjoont Läti Vabariigiga. Naaberomavalitsusteks on Otepää ja Tõrva vald Valga maakonnas ning Antsla ja Rõuge vald Võru maakonnas. Valla pindala on kokku 750 km², jäädes oma pindalalt Eesti 79 omavalitsuse hulgas 21. kohale. Valla keskuseks on piirilinn Valga, mis täidab ühtlasi ka maakonnakeskuse rolli. Valla territooriumil paiknevad veel kolm suuremat alevikku (Laatre, Tsirguliina ja Õru) ning 48 küla.

Rahvastikuregistri andmetel elas seisuga 01.01.2022 Valga vallas 15 291 elanikku, mida on 154 võrra vähem kui aasta tagasi (vt joonis 1). Ligemale 76% elanikkonnast on koondunud tihedama asustustihedusega Valga linna. Veerand elanikkonnast elab Tõlliste, Taheva, Karula ja Õru piirkondades, kus on valdavalt hajaasustus. Seisuga 1. jaanuar 2022 moodustasid valla elanikest lapsed vanuses 0-6 aastat 5,9%, noored vanuses 7-18 aastat 12,7%, tööealised 58,7% ja pensioniealised 22,7% (vt joonis 1). Demograafiline struktuur on viimasel neljal aastal püsinud suhteliselt sarnaste proportsioonidega. Samas absoluutarvuna on elanike arv vähenenud kõikides vanusegruppides. Suurem on olnud vähenemine tööealiste hulgas (220 inimest võrreldes 2019 ja 2022. aasta näitajaid) ning pensioniealiste hulgas (140 inimest võrreldes 2019 ja 2022. aasta näitajaid), mõnevõrra tagasihoidlikum on vähenemine olnud noorte ja laste vanusegruppides.

Joonis 1. Valga valla elanikkonna demograafiline struktuur seisuga 1. jaanuar (2019-2022)

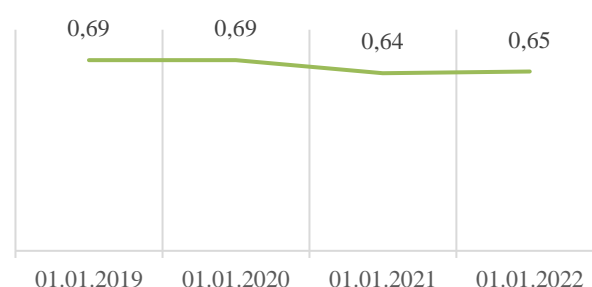
Rahvastikuregistri andmete alusel saab leida ülalpeetavate määra, mis iseloomustab ülalpeetavate põlvkondade (s.o 0-14 ja vähemalt 65 aastaste) suhet tööealiste (15-64 aastased) arvukusse (vt joonis

3). Mida suurem on ülalpeetavate määr, seda suurem on ka töötavate inimeste koormus. 2022. aasta alguses tuli 100 tööealisel inimesel ülal pidada 58,5 mittetöeas inimest. Selle näitaja põhjal on võimalik hinnata mõju ka eelarvepoliitika seisukohalt, sest eelarve kulude pool sõltub suures osas laste ja eakate arvust (eeskätt haridus-, tervishoiu ja sotsiaalhoolekandekulud), eelarve tulude pool aga tööealiste inimeste arvust.

Joonis 3. Valga valla ülalpeetavate määr seisuga 1. jaanuar (2019-2022)

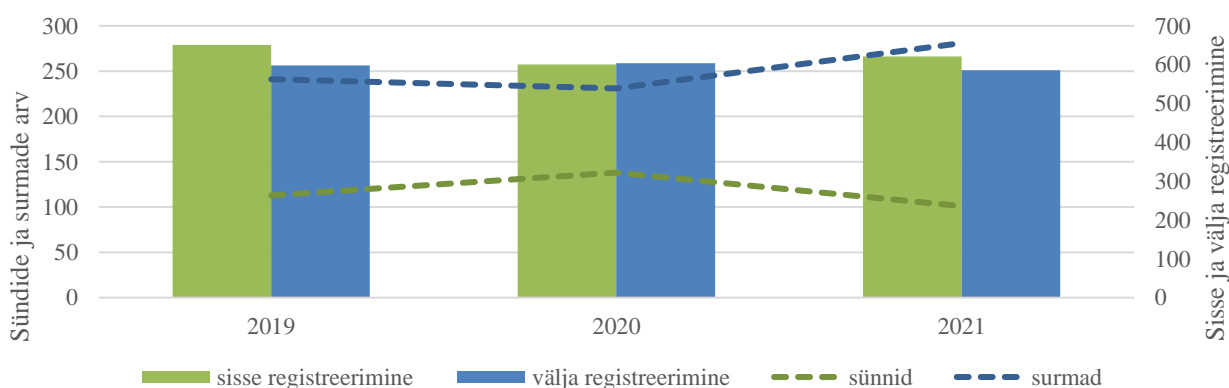
Joonis 4. Valga valla tööturusurveindeks seisuga 1. jaanuar (2019-2022)

Jätkuvat tähelepanu vajab ka eeloleval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5-14 aastased) osakaalu suurendamine, mis peaks olema suurem kui tööturult vanuse tõttu potentsiaalselt lahkuvate inimeste (55-64 aastased) arv. Selle hindamiseks kasutatakse tööturusurveindeksit. Indeksi väärtus üle ühe näitab, et tööturule siseneb järgmisel kümnendil rohkem inimesi, kui sealt vanuse tõttu eemale jääb. Valga valla indeks 2022. aasta 1. jaanuari seisuga oli 0,65 ning aastatega pole olukord palju muutunud (vt joonis 4). See näitab, et tööturult vanuse tõttu lahkujaid on endiselt potentsiaalsetest sisenejatest rohkem.

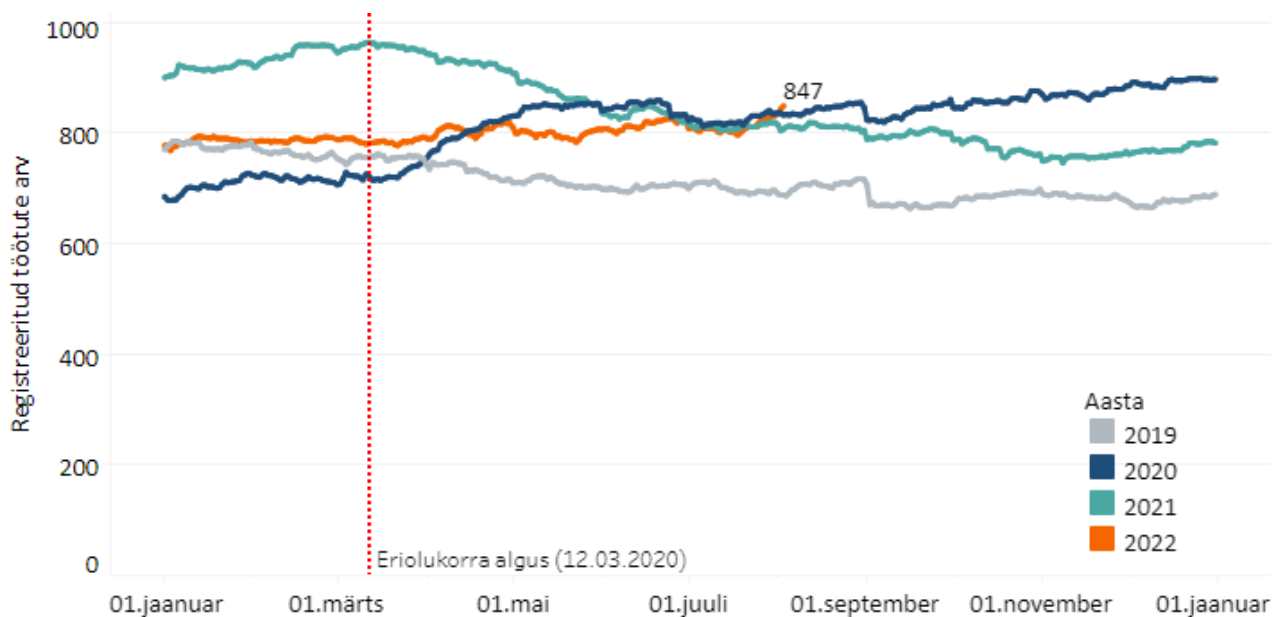
Sarnaselt Eestile tervikuna iseloomustab ka Valga valla demograafilist olukorda vähenev rahvaarv ja vananev rahvastik. Elanikkonna vähenemise põhjuseks on negatiivne iive. Joonisele 5 on koondatud Rahvastikuregistri andmed, mille kohaselt sündis 2021. aastal 101 last, kelle registrijärgne elukoht oli Valga vald. Samal ajal suri 281 Valga valla elanikku. Seevastu sisseränne ületas 2021. aastal väljarännet. Valga vallas registreeris oma elukoha 621 inimest, vallast lahkus 586. Statistikaameti pikaajaline rahvastiku prognoos näeb ette Valga maakonnas rahvaarvu kahanemist igal aastal ca 1,4% võrra, Geomedia OÜ poolt 2018. aastal koostatud Valga valla profiil prognoosib elanike arvu vähenemist 0,61% aastas, tegelik viimaste aastate rahvaarvu vähenemine Valga vallas on jäänud 0,7..1,2% vahemikku.

Joonis 5. Valga valla sünid, surmad, sisse ja välja registreerimine (2019-2021)

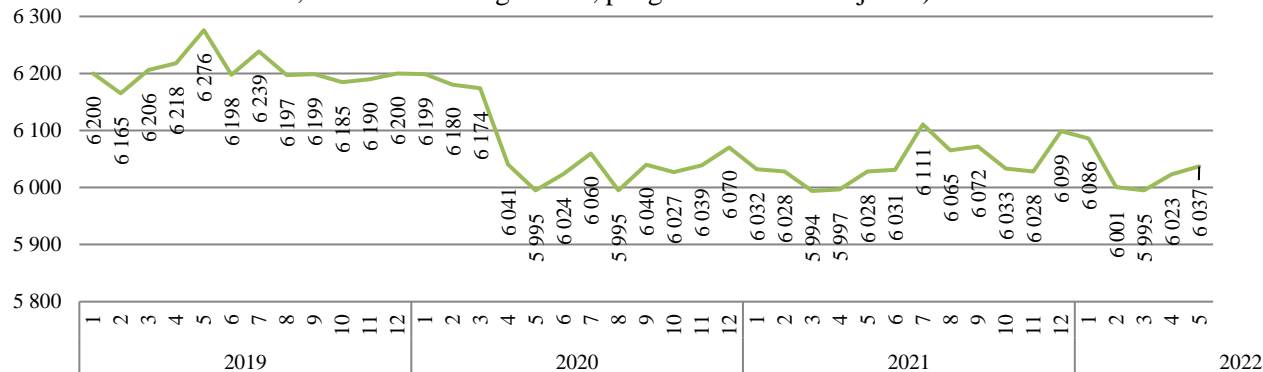
Kuna kohaliku omavalitsuse eelarves on suur osatähtsus üksikisiku tulumaksul, siis on iga valla huvi, et võimalikult palju elanikke oleks aktiivselt tööga hõivatud, töötute arv püsiks madal ning töötuks jäänud naaseksid kiiresti tagasi tööturule. Registreeritud töötute arv oli Eesti Töötukassa statistika² andmetel Valga vallas 1. jaanuar 2022. aasta seisuga 777, moodustades ca 8,7% tööealistest elanikest (riigis keskmiselt oli 2022. aasta töötus 6,8%). Töötuse määr Valga vallas oli kõrgeim 2021. aasta veebruaris-märtsis, kui töötuna oli end registreerinud 950..970 inimest. Aasta edenedes töötuse määr langes ning jõudis 2022. aasta alguseks samale tasemele 2019. aasta algusega.

Joonis 6. Valga vallas registreeritud töötute arv (2019-2022)

Rahandusministeeriumi andmetel oli 2022. aasta jaanuaris Valga vallas 6069 maksumaksjat, s.o 39,7% elanikkonnast³. 2020. aasta märtsis alanud eriolukord tõi kaasa maksumaksjate arvu järsu languse ja ehkki mõningatel kuudel võib maksumaksjate arvus täheldada teatavat kasvu, ei ole näitaja jõudnud tagasi kriisieelsele tasemele.

Joonis 7. Valga valla maksumaksjate arv kuude lõikes (2019-2022, TSD deklaratsioonide alusel, sesoonselt korrigeeritud, pangatulu intressi saajateta)

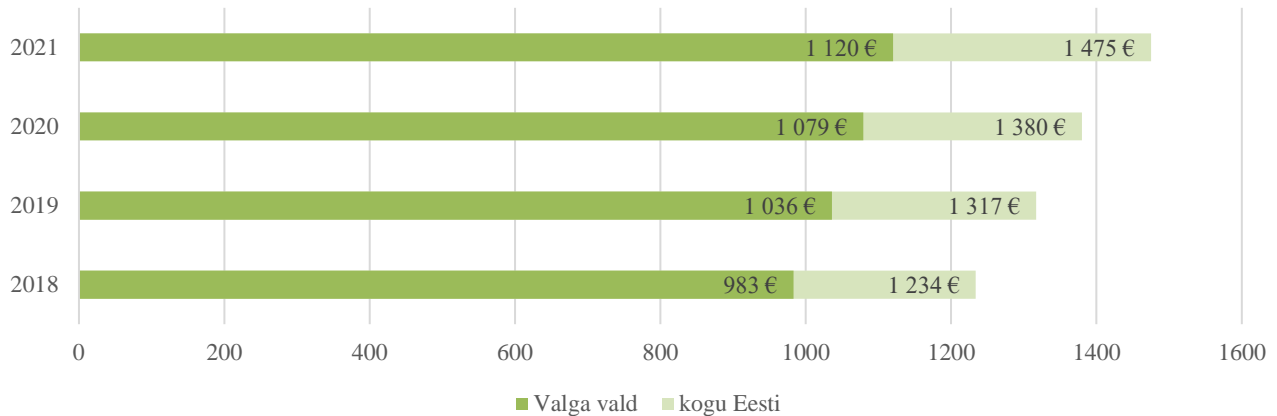

² [Töötukassa: Statistika ja uuringud, päevane statistika](#). Andmed seisuga 01.08.2022

³ [Rahandusministeerium: Finantsülevaated, Kohalike omavalitsuste finantsnäitajad. VMS graafikud](#): Maksumaksjate arv TSD deklaratsioonide alusel (sesoonselt korrigeeritud, pangatulu intressi saajateta). Andmed seisuga 01.08.2022

Valga valla palgatöötaja keskmine brutotulu on endiselt üks madalamaid Eestis – 2021. aastal oli see Statistikaameti andmetel 1 120 eurot kuus. Ehkki kasv aastaga on olnud 3,6 %, moodustab see Eesti keskmisest (s.o 1 475 eurot kuus) 76%. Ka naaberomavalitsustes Tõrvas ja Otepääl on keskmine brutotulu enam kui kümnendiku võrra suurem.

Joonis 8. Valga valla palgatöötaja kuu keskmine brutotulu võrdluses Eesti keskmisega (2019-2021)

Omavalitsus ise on piirkonnas oluline tööandja - Valga valla konsolideerimisgrupis töötab ligi kümnendik kogu valla tööealisest elanikkonnast. Piirkonna suurimad tööandjad ja töötajate arv on veel Valga Haigla AS, Atria Eesti AS, Gomab OÜ, M.A.S.I Company AS, Keil M.A OÜ, Laatre Piim AS, Valgamaa Kutseõppekeskus, Valga Depoo AS, Aclima Baltic AS ja Otolux AS⁴. Statistikaameti 2021. aasta andmetel⁵ on peamised ettevõtluse tegevusvaldkonnad Valga vallas hulgi- ja jaekaubandus (20% majandusüksustest), põllu- ja metsamajandus (17%), ehitus (12%), muud teenindavad tegevused (10%) ja töötlev tööstus (8%).

Valga valla eelarve on Eesti keskmisest väiksem – 2021. aastal kulutas vald arvutuslikult ühes kalendrikuus ca 132 eurot elaniku kohta⁶ (samal ajal Eestis keskmisena 167 eurot kuus), sellest 113 eurot läks jooksvateks tegevusteks ja 19 eurot investeringuteks. Kulumahukaimad valdkonnad olid haridus (58 eurot kuus in kohta), sotsiaalne kaitse (17 eurot kuus in kohta) ja vabaaeg (16 eurot kuus in kohta), laenu tagasimakseteks kulus 5 eurot inimese kohta kuus. Nagu teistegi kohalike omavalitsusüksuste puhul, on ka Valga valla probleemiks väike finantsautonoomia. Põhitegevuse tuludest moodustas 2021. aastal üksikisiku tulumaks 43,9% ja 1,7% maamaks. Kohalikest maksudest on Valga vallas kehtestatud vaid reklaamimaks ja selle osakaal põhitegevuse tuludest jäi alla 0,1%. Saadud toetused moodustasid eelarve tuludest 48,2% (valdav enamus sellest olid tasandus- ja toetusfondi vahendid) ning 5,9% laekus eelarvesse kaupade ja teenuste müügist.

Joonisel 9 on visualiseeritud Rahandusministeeriumi poolt koostatud finantsvõimekuse radar⁷, mis kirjeldab Valga valla finantsseisundit ja selle jätkusuutlikkust. Radar koosneb 17 näitajast, mis on jagatud viide kategooriasse: lühiajaline maksevõime, pikaajaline maksevõime, iseseisvus,

⁴ [Maksu- ja tolliamet: Avaandmed: maksulaekumise, statistika, Tasutud maksud, käive ja töötajate arv I-IV kvartal 2021](#). Kasutatud andmeid seisuga 10.03.2022

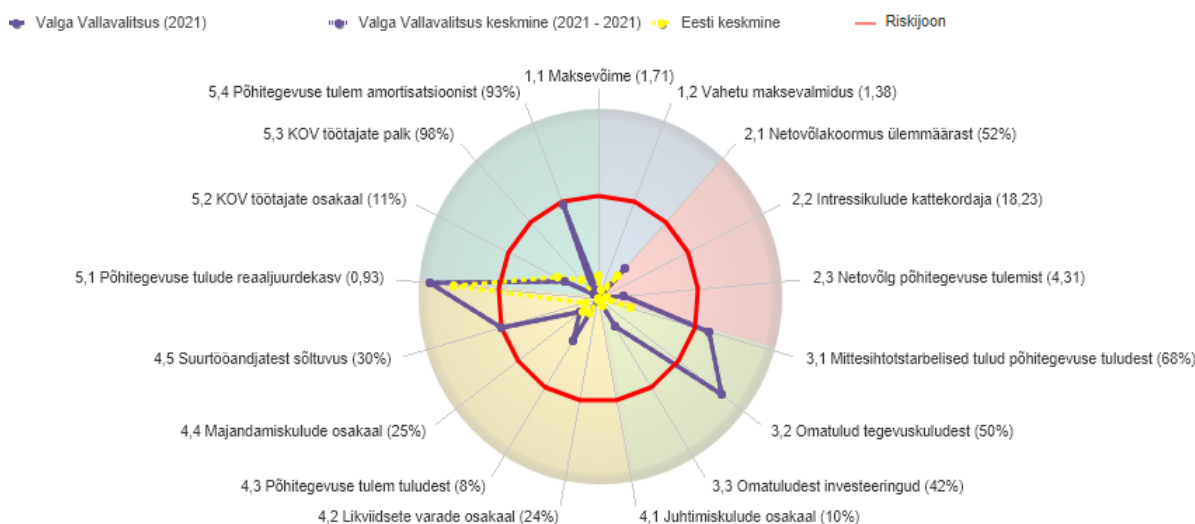
⁵ [Statistikaamet: Juhtimislauad, piirkondlik statistika, Valga vald](#). Kasutatud andmeid seisuga 10.03.2022

⁶ [Minuomavalitsus.ee: Kui palju läheb meile maksma üks omavalitsus?](#) Kasutatud andmeid seisuga 29.04.2022.

⁷ [Riigiraha: Juhtimisinfo, kohalike omavalitsuste lisaandmed, finantsradar](#). Kasutatud andmeid seisuga 18.04.2022

paindlikkus ja jätkusuutlikkus. Punasest riskijoonest väljapoole ulatuvad kaks iseseisvuse näitajat (mittesihotstarbeliste tulude ja omatulude osakaal tegevuskuludest), mis viitab kohaliku omavalitsusüksuse tulubaasi suurele sõltuvusele välistest rahastamisallikatest. Väljaspool riskijoonet on ka põhitegevuse tulude reaaluurdekasv. See tähendab, et KOV-i põhitegevuse tulud kasvasid võrreldes riiklike näitajate kasvuga aeglasemalt. Suhteliselt suur on ka sõltuvus üksikute ettevõtjate tegevusest. Metoodika kohaselt näitab nimetatud mõõdik kümne suurema tööandja poolt arvestatud tulumaksu osakaalu laekunud tulumaksu kogusummast. Valga vald saab ligi kolmandiku oma maksutuludest üksikute (suur)tööandjate käest ja kokkuvõttes sõltub suuresti nende ettevõtete käekäigust ka valla enda tulubaas. Olulisel määral on Valga vald sõltuv välistest rahastamisallikatest ka investeringute elluviimisel, mida joonisel näitab põhitegevuse tuleml amortisatsioonist. KPI paiknemine riskijoonel viitab ohule, et väliste rahastamisallikate puudumisel ei suuda vald vara omavahenditest asendada.

Joonis 9. Valga valla finantsradar (2021. aasta näitajate alusel)

Tabel 2. Finantsvõimekuse radari mõõdikute kirjeldused

Näitaja	Valem	Näitaja kirjeldus ja seos RISKIJOONEGA
Lühiajaline maksevõime		
maksevõime	käibevara ÷ lühiajalised kohustused	Lühiajalise maksevõime näitajad kirjeldavad KOV-i võimet tasuda lühiajalisi kohustusi tähtaegselt. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et KOV-il võib tekkida raskusi lühiajaliste kohustuste täitmisega.
vahetu maksevalmidus	raha kassas ja pangakontodel ÷ lühiajalised kohustused	Näitaja kirjeldab, kui suure osa lühiajalistest kohustustest on KOV võimeline kohe tasuma. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOV-i võimekus lühiajalisi kohustusi kohe täita.
Pikaajaline maksevõime		
netovõlakoorumus ülemmäärast	((võlakohustused – likviidsed varad) ÷ põhitegevuse tulud) ÷ KOV individuaalne	Pikaajalise maksevõime näitajad kirjeldavad nii pikaajalist maksevõimet kui ka võõrkapitali osatähtsust kogukapitalis. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOV-i täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.
		Näitaja kirjeldab KOV-i kasutamata võõrkapitali kaasamise potentsiaali. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOV-i täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.

	netovõlakoomuse ülemmäär	
intressikulude kattekordaja	põhitegevuse tuleml ÷ intressikulu	Näitaja kirjeldab KOV-i võimet tasuda põhitegevuse tulemi arvelt intressikulud. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOV-i täiendava võõrkapitali teenindamise võimekus.
netovõlg põhitegevuse tulemist	(võlakohustused – likviidsed varad) ÷ (põhitegevuse tuleml – intressikulu)	Näitaja kirjeldab, mitme aasta jooksul on KOV võimeline tasuma enda võlakohustused, kui netovõlg väheneb graafikujärgselt ja põhitegevuse tuleml ning intressikulu jäävad konstantseks. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOV-i täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.
Iseseisvus		Iseseisvus näitajad kirjeldavad sõltuvust välisest finantseerimisest. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOV-i tulubaasi sõltuvus välistest rahastamisallikatest, mille puudumisel võimekus iseseisvalt hakkama saada võib sattuda ohtu.
mittesihotstarbelised tulud põhitegevuse tuludest	(põhitegevuse tulud – saadud toetused (v.a tasandusfond)) ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad mittesihotstarbelised tulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOV-i tulubaasi sõltuvus välistest rahastamisallikatest.
omatulud tegevuskuludest	(tegevustulud – saadud toetused) ÷ tegevuskulud	Näitaja kirjeldab KOV-i omatulude suhet tegevuskuludesse. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOV-i sõltuvus tegevuskulude rahastamisest välistest rahastamisallikatest.
omatuludest investeringud	(investeeringukulud – põhivara soetuse toetus) ÷ investeeringukulud	Näitaja kirjeldab KOV-i sõltuvust välistest rahastamisallikatest investeringute ellu viimisel. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suuremal määral toetub KOV-i taristu arendamine välistele rahastamisallikatele.
Paindlikkus		Paindlikkuse näitajad kirjeldavad võimet reageerida ootamatutele finantsolukordadele. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda vähem on KOV-il võimekust, et reageerida ootamatutele finantsväljakutsetele.
juhtimiskulude osakaal	üldvalitsemise juhtimiskulud ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad üldvalitsemise juhtimiskulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda ebaefektiivsem on KOV-i igapäevatöö korraldus.
likviidsete varade osakaal	likviidsed varad ÷ põhitegevuse kulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa põhitegevuse kuludest on KOV võimeline likviidsete varade arvelt katma. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel puudub KOV-il likviidsus, et enda põhitegevuse kulusid reserve arvelt katta.
põhitegevuse tuleml tuludest	põhitegevuse tuleml ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab KOV-i omafinantseerimise võimekust ning peegeldab võimet reageerida ootamatutele finantsväljakutsetele. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda nõrgem on KOV-i positsioon omavahenditest investeringuid teostada ja ootamatutes finantsolukordades iseseisvalt hakkama saada.
majandamiskulude osakaal	majandamiskulud (v.a teenuste sisse ostmisega seotud personalikulud) ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad majandamiskulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda jäigem on KOV-i põhitegevuse kulude struktuur ning põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel võib tekkida raskusi põhitegevuse kulude kiireks vähendamiseks, et reageerida ootamatutele finantsolukordadele.
suurtööandjatest sõltuvus	10 suurimalt tööandjalt laekunud tulumaks ÷ kogu laekunud tulumaks	Näitaja kirjeldab KOV-i tulumaksu laekumise sõltuvust üksikute ettevõtjate tegevusest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem osa KOV-i maksumaksjatest saavad töötasu ühe tööandja käest, mis paneb tulubaasi suurde sõltuvusse üksikute tööandjate tegevusest.
Jätkusuutlikkus		Jätkusuutlikkus näitajad kirjeldavad suutlikkust pakkuda kvaliteetseid avalikke teenuseid nii praegu kui ka tulevikus. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et KOV on pikas perspektiivis finantsiliselt jätkusuutmatu.
põhitegevuse tulude reaaluurdekasv	(põhitegevuse tulud ÷ põhitegevuse tulud _{n-1}) ÷ (kaalutud keskmine (THI + EHI + keskmise palga kasvu indeks))	Näitaja kirjeldab põhitegevuse tulude reaaluurdekasvu. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda aeglasem on KOV-i põhitegevuse tulude kasv võrreldes riiklike üldnäitajate kasvuga.

KOV-i töötajate osakaal	KOV-i (sh SA, MTÜ) valitsussektori töötajate arv ÷ maksumaksjate arv	Näitaja kirjeldab KOV-i valitsussektoris töötavate maksumaksjate osatähtsus KOV-i maksumaksjatest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOV-i kui ettevõtluskeskkonna atraktiivsus ettevõtjate seas.
KOV töötajate palk	50% * KOV-i töötajate (v.a juhid) töötasu ÷ (väljamaksed füüsilistele isikutele ÷ maksumaksjate arv) + 50% * KOV-i töötajate (v.a juhid) töötasu ÷ KOV töötajate töötasu ÷ Eesti keskmine	Näitaja kirjeldab KOV-i kõigi töötajate (v.a juhid) sissetulekute suhet KOV-i elanike keskmisesse sissetulekusse ning kõigi Eesti KOV töötajate keskmisesse töötasusse. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on töötajate töötamise surve eelarves ning madalam konkurentsivõime tööturult ja teiste KOV-ide töötajate hulgas kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste värvata.
põhitegevuse tulem amortisatsioonist	põhitegevuse tulem ÷ amortisatsioon	Näitaja kirjeldab KOV-i omafinantseerimise võimekust olemasoleva vara seisundi säilitamiseks. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et väliste rahastamisallikate puudumisel ei suuda KOV omavahenditest vara asendusinvesteeringuid teostada.

Eelarvestrateegia aluseks olevad põhilised eeldused:

- Residendist füüsiliste isikute maksustatavast tulust laekub maksumaksja elukohajärgsele kohalikule omavalitsusüksusele 11,96%. Ei ole teada, et eelarvestrateegia perioodil (2023-2027) see määr muutuks. Residendist füüsilise isiku pensionidelt (sh pensionivara väljamaksetelt) ja vara võõrandamisest saadud kasult makstud tulumaks laekub kogu ulatuses riigieelarvesse;
- Maamaksu maksustamise alustes strateegiaperioodil muudatusi ette näha ei ole. Maamaksu tulu on kavandatud kehtivate maksustamiskoeffitsientide alusel, mis on juba viidud maksimaalse lubatud piirile. Valga valla maamaksu määraks on 2,5% maa maksustamishinnast aastas ning põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaa maamaksu määraks on 2,0% maa maksustamishinnast aastas;
- Kohalikest maksudest on Valga vallas rakendatud reklaamimaks. Eelarvestrateegia perioodil ei ole plaanis muuta kehtivaid maksumäärasid ega rakendada uusi kohalikke makse;
- Valga valla elanike arv aastatel 2023-2027 väheneb senises tempos, st keskmiselt -1% aastas. Samal ajal demograafiline struktuur veel oluliselt ei muutu ehk ülalpeetavate määr ja töötururindeks jääb senisele tasemele. Lisaks rahvaarvu vähenemisele on oodata ka töötuse kasvu sel ja järgneval aastal ca +1% võrra aastas, mis kokkuvõttes avaldab negatiivset mõju maksumaksjate arvule. 2022 ja 2023. aastal on arvestatud Valga vallas maksumaksjatena keskmiselt 6 000 inimest, mida on vähem kui viiruskriisi aastatel. Eelarvestrateegia perioodi viimastel aastatel (2024-2027) hakkab prognooside kohaselt tööhõive küll kasvama, aga jääb madalamaks elanike arvu kahanemisest Valga vallas ja ei luba eeldada, et maksumaksjate arv kasvule pöördub;
- Muutused keskmise palga kasvus avaldavad mõningast mõju maksutuludele eelarve tulu poolel. Eesti keskmine palgatöötaja brutotulu oli 2021. aastal 1 475 eurot. Valga valla elaniku keskmine brutotulu on jäänud riigi keskmisest ligemale viiendiku võrra madalamaks, aga vahe Eesti keskmise sissetulekuga ajas üha suureneb (st Eestis tervikuna kasvab palk kiiremini kui Valga vallas). Sellele tuginedes on strateegias arvestatud

maksumaksja keskmiseks sissetulekuks Valga vallas 2023. aastal 1 258 eurot ning kasvuks edaspidi ca 3-4% aastas;

- 2022. aastal nähtud viimaste aastakümnete kiireim inflatsioon hakkab alates 2023. aastast raugema. Rekordeid püstitanud energiakandjate, toiduainete ja tööstuskaupade hinnad väljenduvad Valga valla eelarves 2022. aastal suurenenud majanduskuludes, eeskätt hoonete ülalpidamiskuludes. Edaspidi (2023-2027) on majanduskulude kasv arvestatud enamalt jaolt tarbijahinnaindeksi baasilt või strateegia koostamise ajaks teadaolevatest indikatsioonidest. Kuna Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt kasvavad ka pärast 2022. aastat kohalike omavalitsuste kulud kiiremini tuludest, tuleb eesmärgiks võtta majanduskulude optimeerimine (hoone- ja elamufondi korrastamine, ebarentaablist kasutatud põhivara müümine või parema kasutusfunktsionaalsuse loomine, säästlikemale lahendustele üleminek, eelarvesisesed ümberpaigutused jms). Põhitegevuse kuludes ei ole ajavahemikus 2023-2027 arvesse võetud Ukraina sõjapõgenikega seonduvaid lisakulusid, kuna eelarvestrateegia koostamise ajal ei ole teada, kas või kui suur osa nendest kuludest jääb kohalike omavalitsuste kanda ning kust tuleb selleks rahaline kate;
- 2022. aastal rakendunud miinimumpalga tõus ja pedagoogide töötasu alammäär avaldavad märkimisväärset mõju ka Valga valla 2022. aasta ja järgnevate aastate kulueelarvetele. Palgakasvu ootus 2023. aastaks on endiselt kõrge (Eestis tervikuna 5,6%). Suur on palgakasvu surve ka Valga valla struktuuriüksustes ja hallatavates asutustes. Valga valla personalikulude prognoosimisel aastaks 2023 on arvestatud üldise palgafondi kasvuga 2,5% aastas. Aastatel 2024 ja 2025 on arvestatud palgakasv üksnes õpetajate töötasu alammäära osas, mis baseerub Riigi eelarvestrateegia 2022-2025 dokumendis sätestatud eesmärgile - hoida olemasolevat taset (pedagoogi keskmine palk suhtes riigi keskmise palgaga). Jätkusuutlikkuse tagamiseks on oluline, et kasvavaid personalikulusid kaetaks osaliselt struktuursete muudatustega asutuste koosseisudes.

3. Eelarvestrateegia eelarveosad

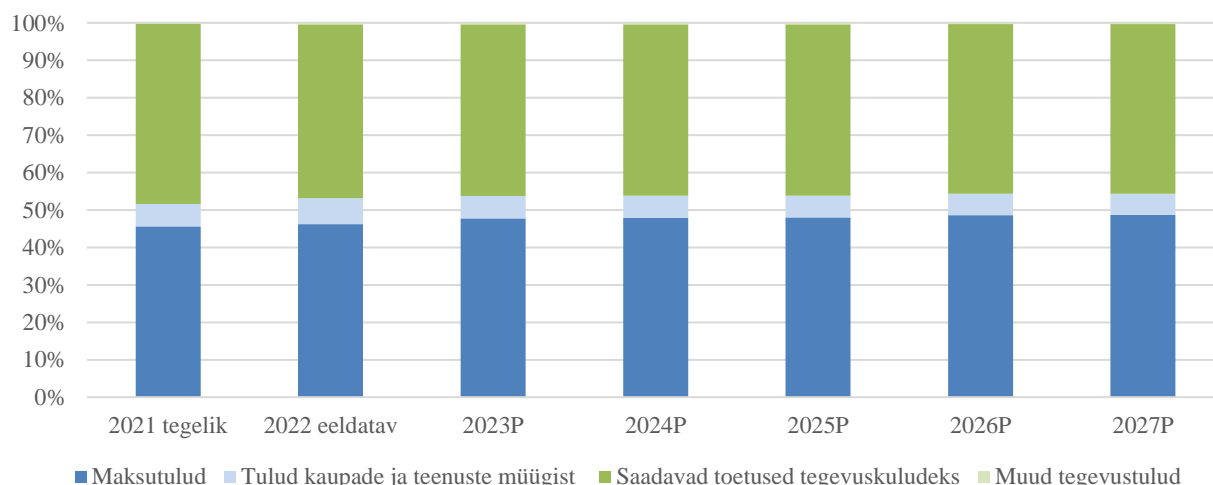
3.1. Põhitegevuse tulud

Kohaliku omavalitsusüksuse sissetulekud tulevad maksudest, toetustest, teenuste ja vara müügist. Valga valla põhitegevuse tulude prognoos vaadeldaval perioodil on toodud tabelis 3. Tabeli ülesehituse aluseks on Rahandusministeeriumi eelarvestrateegia koostamise vorm, kus põhitegevuse tulud on jaotatud oma sisult nelja valdkonda: maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, saadavad toetused tegevuskuludeks ja muud tegevustulud.

Tabel 3. Valga valla põhitegevuse tulude prognoos (eurodes)

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Põhitegevuse tulud Σ	22 698 752	23 217 718	23 335 184	23 928 757	24 710 432	25 279 896	25 829 247
Maksutulud	10 364 843	10 735 541	11 149 163	11 461 033	11 859 410	12 283 594	12 568 920
sh tulumaks	9 971 592	10 340 541	10 754 163	11 066 033	11 464 410	11 888 594	12 173 920
sh maamaks	380 574	381 000	381 000	381 000	381 000	381 000	381 000
sh reklaamimaks	12 677	14 000	14 000	14 000	14 000	14 000	14 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 344 572	1 611 929	1 402 040	1 419 471	1 444 582	1 458 449	1 487 558
Saadavad toetused tegevuskuludeks	10 936 826	10 773 493	10 692 721	10 956 258	11 313 391	11 443 543	11 677 173
sh tasandusfond	3 731 925	3 874 250	4 067 963	4 271 361	4 484 929	4 709 175	4 944 634
sh toetusfond	6 206 228	5 939 425	5 927 321	6 037 145	6 180 227	6 177 778	6 175 418
sh muud saadud toetused	998 673	959 818	697 437	647 752	648 235	556 590	557 121
Muud tegevustulud	52 511	96 755	91 260	91 995	93 049	94 310	95 596

Joonis 10. Valga valla põhitegevuse tulude struktuuri prognoos (% kogutuludest)

Valga valla tuludest suurima osa moodustavad maksutulud, 2023. aastal on osakaal prognooside kohaselt ca 48%. Maksutuludest omakorda suurima kaaluga on füüsilise isiku tulumaks (46% põhitegevuse kogutuludest). Kaupade ja teenuste müügitulu moodustab põhitegevuse tuludest 6%, saadavad toetused tegevuskulude katteks üle 45% ja muud tegevustulud jäävad alla ühe

protsendipunkti. Põhitegevuse tulude struktuur on olnud sarnane ka varasematel aastatel ja püsib sellisena eelarvestrateegia perioodi lõpuni.

3.1.1. Maksutulud

Järgnevas tabelis on esitatud andmed Valga valla 2019-2022 üksikisiku tulumaksu kohta. 2022. aasta kohta on eelarvestrateegia koostamise ajaks teada kuue esimese kalendrikuu info.

Tabel 4. Valga valla füüsilise isiku tulumaksu tulu (eurodes, 2019-2022)

	2019	2020	2021	2022	Muutus % 2019 vs 2020	Muutus % 2020 vs 2021	Muutus % 2021 vs 2022
jaanuar	697 631	750 915	712 808	804 465	7,6%	-5,1%	12,9%
veebruar	721 055	766 995	738 575	830 303	6,4%	-3,7%	12,4%
märts	860 341	858 514	872 938	917 282	-0,2%	1,7%	5,1%
aprill	751 578	817 317	849 550	890 918	8,7%	3,9%	4,9%
mai	768 768	783 983	798 798	871 460	2,0%	1,9%	9,1%
juuni	847 783	822 578	858 406	948 257	-3,0%	4,4%	10,5%
juuli	782 851	803 845	842 583		2,7%	4,8%	
august	764 720	743 019	794 801		-2,8%	7,0%	
september	776 574	787 509	825 342		1,4%	4,8%	
oktoober	768 308	795 514	838 628		3,5%	5,4%	
november	803 057	793 938	835 422		-1,1%	5,2%	
detsember	925 311	939 220	1 003 741		1,5%	6,9%	
KOKKU	9 467 977	9 663 347	9 971 592	5 262 685	2,1%	3,2%	

Võrreldes 2019. aasta tulu 2020. aastaga oli suurenemine 2,1%. 2021. aastal suurenes tulu aasta võrdluses 3,2%. 2022. aasta esimese poolaasta tulumaks on olnud prognoositust suurem ja sellest tulenevalt on strateegias prognoositud 2022. aastaks tervikuna suuremat tulumaksu tulu võrreldes eelarvestatud mahuga.

Riigi poolt kehtestatud kohalikele omavalitsusüksustele tulumaksu laekumise määr on 11,96% ja hetkel teadaoleva põhjal jääb kehtima sellisena kuni eelarvestrateegia lõpuni. Samas on vabariigi valitsuse uues koalitsioonileppes sees kavatsus tõsta tulumaksuvaba miinimumi seniselt 500 eurolt 654 euronni kuus, mis valla tulubaasile võib avaldada negatiivset mõju. Peamisteks tulumaksu tulu mõjutajateks jäävad endiselt eelarvestrateegia perioodil tööturu muudatused, st maksumaksjate arv ja keskmine brutosissetulek. Valla maksumaksjate arv on prognoositud eelarvestrateegia perioodi kestel langevana (elanike arvu vähenemise ja töötuse määra baasilt). Maksumaksjate arvu vähenemine on kiirem 2022 ja 2023. aastal, kui suureneb ka tööpuudus. Maksumaksjate arvu vähenemine pidurdub mõnevõrra alates 2024. aastast kui tööhõive pöördub kasvule. Seega on tulumaksu kasv Valga vallas arvestatud kasvavalt üksnes brutotulu kasvu pealt. Võttes arvesse sotsiaalmajanduslikku olukorda kohapeal, siis keskmise brutotulu kasv on arvestatud mõnevõrra väiksemana kui brutopalgas kasv Eestis tervikuna (vt tabel 5).

Tabel 5. Üksikisiku tulumaksu arvestuse aluseks olevad andmed Valga vallas

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Maksumaksjate arv	6 041	6 011	5 981	5 951	5 927	5 909	5 892
Maksumaksjate arvu muutus	-0,5%	-0,5%	-0,5%	-0,4%	-0,3%	-0,3%	-0,3%
Palgatöötaja brutotulu	1 120 €	1 198 €	1 258 €	1 296 €	1 348 €	1 402 €	1 440 €
Brutotulu kasv	3,8%	7,0%	5,0%	3,0%	4,0%	4,0%	2,7%
Brutopalgakasv Eestis tervikuna	6,8%	7,0%	5,6%	3,6%	4,5%	5,0%	***
Tulumaks	9 971 592 €	10 340 541 €	10 754 163 €	11 066 033 €	11 464 410 €	11 888 594 €	12 173 920 €
Tulumaksu kasv	3,2%	3,7%	4,0%	2,9%	3,6%	3,7%	2,4%
Tulumaksu eraldamise %	11,96%	11,96%	11,96%	11,96%	11,96%	11,96%	11,96%

Kohalikest maksudest on Valga vallas rakendatud reklaamimaks. Õigusakt, mis reguleerib välireklaami paigaldamist ja maksustamise tingimusi, on kehtestatud Valga Vallavolikogu 30.03.2022. aasta määrusega nr 10 „Reklaami paigaldamise kord ja reklaamimaks“. Määruse viimase redaktsiooniga maksumäärasid ei muudetud. Maksumäärasid ei ole plaanis muuta, ega kehtestada uusi kohalikke makse kogu eelarvestrateegia perioodil. Reklaamimaksu tulu kogu eelarvestrateegia perioodi vältel on prognoositud 14 000 euro tasemele.

Maamaks on riiklik maks, mis laekub täies ulatuses kohaliku omavalitsuse eelarvesse. Maamaks on kavandatud kehtivate maksustamiskoeffitsientide alusel, mis on juba viidud maksimaalse lubatud piirile. Valga valla maamaksu määraks on 2,5% maa maksustamishinnast aastas ning põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaa maamaksu määraks on 2,0% maa maksustamishinnast aastas. Strateegiaperioodil maamaksutulude planeerimisel võimalike muutustega maksustamishinnas ei ole arvestatud. Prognoosiperioodil jääb maamaksu tulu 381 000 euro tasemele.

3.1.2. Tulud kaupade ja teenuste müügist

Kaupade ja teenuste müügi all kajastuvad vallavalitsuse ja tema hallatavate asutuste teenitav tulu erinevate teenuste osutamisest ja kaupade müügist: lasteaedade koha- ja õppetaksud, huvikoolide õppemaksud, laekumised teistelt omavalitsustelt õpilase kohamaksu eest, sotsiaalteenuste osutamine, rendid, metsatulu, riigilõivud jms.

Tabel 6. Valga valla omatulude prognoos (eurodes)

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
32 - Tulud kaupade ja teenuste müügist ∑	1 344 572	1 611 929	1 402 040	1 419 471	1 444 582	1 458 449	1 487 558
320 - Riigilõivud	11 215	8 500	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000
3220 - Tulu haridusasutuste tegevusest	542 367	519 424	491 824	495 998	511 250	513 980	531 235
3221 - Tulu kultuuri- ja kunstiasutuste tegevusest	43 596	88 087	92 115	92 115	92 115	92 115	92 115
3222 - Tulu spordiasutuste tegevusest	20 765	28 000	31 600	31 600	31 600	31 600	31 600

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
3224 - Tulu sotsiaalialasest tegevusest	392 996	627 108	380 937	386 111	393 092	401 259	409 589
3225 - Tulu elamu- ja kommunaalasutuste tegevusest	18 125	19 441	26 205	26 205	26 205	26 205	26 205
3226 - Tulu keskkonnavalasest tegevusest	4 900	0	0	0	0	0	0
3229 - Tulu üldvalitsemisest	5 292	1 305	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100
3231 - Tulu metsamajandusest	92 541	85 292	90 292	90 292	90 292	90 292	90 292
3233 - Üüri- ja renditulud	212 690	234 772	274 967	283 050	285 928	288 898	292 422
3237 - Tulu õiguste müügist	85	0	0	0	0	0	0

Lasteaedade vanemate poolt kaetava osa puhul on arvestatud koha- ja õppetasu tõusuga, mis tugineb valdade ühinemise järgsele kokkuleppele ühtlustada nii linna- kui maapiirkondade lasteaedade kohatasud. Viimane kohatasude tõus rakendus 2020. aastast, kui maapiirkondades kohatasu tõusis 10 euronit kuus ja linna lasteaedades vastavalt 17 euronit. Eesmärgiga mitte tõsta kohatasusid liiga hüppeliselt, on kavandatud kasv läbi eelarvestrateegia aastate võimalikult ühtlasena ja peaks kõikides koolieelsetes lasteasutustes ühtlustuma aastaks 2027. Tulenevalt Koolieelse lasteasutuse seadusest ei või vanemate poolt kaetav osa ühe lapse kohta ületada 20% riiklikult kehtestatud palga alammäärast. Valga vallas on 2022. aastal arvestuslikult vanema osa 2-3% palga alammäärast ja miinimumpalga tõusule tuginedes püsib samal tasemel ka peale kavandatavat ühtlustamist. Lasteaedade toidurahade puhul on arvestatud vanemapoolse osaluse maksumusega, mis vastavalt viimasele kehtivale määrusele on maapiirkondade lasteaedades 1,40 eurot toidupäev ja linna lasteaedades vastavalt 1,58 eurot. Eelarvestrateegias on arvestatud, et lasteaedade hommikusöögi maksumus jääb endiselt kohaliku omavalitsuse kanda. Huvikoolide õppemaksude kasv on planeeritud 2023. aastal Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses arvestuslikult +2 eurot iga huviringi kohta (tõuseb senise 5 euro asemel 7 euronit kuus) ja muusikakooli õppemaksud +15% kasvuga. Edaspidi, aastatel 2024-2027 kasvu ei ole arvestatud. Tulu prognoosimisel koolitusteenuse osutamisest teistele omavalitsustele on arvestatud lasteaiakohamaksu suurenemisega 2023. aastal 4%, 2024. aastal 3% ja edaspidi 2%. Üldhariduskoolide kohamaksused kehtestatakse riiklikul tasandil ja viimaste aastate suurenemine on olnud 2%. Sellest lähtuvalt on ka 2023. aastal arvestatud kohamaksu suurenemisega 98 eurot õpilase kohta kuus ja edaspidi kasv 2%. Kokkuvõttes tulu haridusasutuste majandustegevusest 2023. aastal aasta võrdluses väheneb, sest arvestada ei saa kaugõppegümnaasiumi õpilaste kohatasudega.

Tulu kultuuri- ja spordialasest tegevusest on samuti planeeritud tagasihoidliku kasvuga 2023. aastal (ca 5%). Täiendavat tulu eeldatakse Jaanikese Motokompleksi rajatiste kasutuse eest, kus pärast projektitegevuste elluviimist võiks objekti kasutus ootuste kohaselt suurendada.

Tulu sotsiaalialasest tegevusest väheneb 2023. aastal märkimisväärselt pärast kahe ESF-i projekti lõppemist 2022. aasta detsembris. Neist ühe projekti tegevuste toel osutatakse perioodil 01.01.2021-31.12.2022 raske ja sügava puudega lastele tugiisiku, lapsehoiu- ja transporditeenuseid ning teise projektiga perioodil 01.01.2022-31.12.2022 isikukeskseid erihoolekande teenuseid. Mõlemaid projekte rahastab Sotsiaalkindlustusamet ESF-i vahenditest. 2022. aasta viimasel päeval lõppeb senisel kujul teenuste rahastamine ning eelarvestrateegia koostamise ajaks ei ole teada, kas või

kuidas on see planeeritud edaspidi. Juhul kui riik eraldab selleks täiendavaid vahendeid on tegemist sihtotstarbelise eraldisega, mis lisatakse eelarvesse samas mahus nii tulu kui kulu poolele. Sotsiaalalialase tegevuse tulu suurenemine on planeeritud perekeskus Kurepesa, koduhooldusteenuste ja sotsiaaltranspordi osas 5% 2023. aastal ning Karula Hooldemaja kohamaksude osas arvestades iga-aastast THI muutust.

Elamu- ja kommunaalasutuste majandustegevuse tulu laekub valdavas osas Valga Sauna piletitulust. Asutuses on piletihinnad senisel kujul püsivad alates 2011. aastast, vahepeale on jäänud kaks vee- ja kanalisatsiooni teenuse hinnatõusu, mitmed palga alammäära muudatused ja viimase aasta hüppeline elektri hinnatõus. Käesoleva eelarvestrateegiaga on planeeritud piletitulu kasv 2023. aastal arvestuslikult 40%, järgnevatel eelarvestrateegia aastatel hinnamuudatusi ei ole kavandatud.

Tulu metsamajandusest on prognoositud teadmises, et aastane raiemaht püsib kogu eelarvestrateegia vältel sarnasena nagu on olnud viimaste aastate raiemahud. Eeldades, et raiutava puidu sortiment suures osas ei muutu, on kasv prognoositud üksnes hinnamuutuse pealt. 2022. aasta eelarvestatud tulu on korrigeeritud eelarvestrateegia koostamise ajal täheldatud hinnatõusuga (20-30%) ja umbes sarnasele tasemele on prognoositud ka 2023. aasta metsatulu. Kuivõrd hinnad läbi aastate ja hooegade kõiguvad suures ulatuses, on järgnevatel aastatel metsatulu prognoositud samas mahus.

Üüri- ja renditulude osas on täiendav sissetulekuallikas Uus 14 eluruumide üüritulu ja alates 2023. aasta sügisest eeldatavasti ka E. Enno 15 keskstaadioni hoone üüritulu. Ülejäänud renditulud on arvestatud kas arvestades iga-aastast THI muutust või teenuse hinna kavandatavat tõusu (Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuse ning spordihalli ruumide rent, Valga Põhikooli ujula pääsmed 2023. aastal).

Kokkuvõttes langevad 2023. aastal aasta võrdluses omatulud üle 200 tuh euro (-13%), mis on enamasti tingitud kahe ESF-i projekti lõppemisest. Edaspidi, aastatel 2024-2027 on omatulud prognoositud kasvavana 1..2% aastas.

3.1.3. Saadavad toetused tegevuskuludeks

Saadavatest toetustest moodustavad suurima osa riigieelarvelised tasandus- ja toetusfondi eraldised.

Tasandusfond on mõeldud valdade ja linnade eelarveliste võimaluste ühtlustamiseks. Rahandusministeerium võtab tasandusfondi leidmisel aluseks arvestuslike kulude ja tulude vahe, mis korrutatakse läbi eelarvete tasandusfondi koefitsiendiga. Toetusfondi hulka kuuluvad üldhariduskoolide toetus, alushariduse palgatoetus, huviharidustoetus, erinevad sotsiaaltoetused (raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus, toimetulekutoetus, matusetoetus), asendus- ja järelhoolduse teenuste toetus, teede korrashoiu toetus ja rahvastikutoimingute toetus. Kohalikud omavalitsused said 2021. aastal lisaks eelpool loetletud eraldistele täiendavalt toetusfondi lisavahendeid tulubaasi stabiliseerimiseks, et oleks võimalik katta viiruskriisi tingimustes vähenenud sissetulekuid (summa kokku 184 002 eurot). Sarnaseid toetusi 2022. aastaks ei ole eraldatud ja eelarvestrateegia perioodil ka ei planeerita.

Jättes arvestamata tulubaasi stabiliseerimise toetust on 2022. aastal toetusfond aasta võrdluses vähenenud ca 1,4% ja tasandusfond suurenenud 4% võrra. 2023. aastaks on prognoositud toetusfondi umbes samas mahus ja 2024-2025. aastatel 2pp kasvuga. Tasandusfond kasvab strateegiaperioodil eelduste kohaselt 5% aastas. Tegelikud tasandus- ja toetusfondi summad

kinnitab Vabariigi Valitsus iga eelarveaasta alguseks. Tasandusfondi eraldis võib osutada prognoosist erinevaks mitmete asjaolude tõttu: tasandusfondi kogumaht, teiste KOV-de tulemused, muutused valemites või piirmäärades, omavalitsusüksuse tulumaksu laekumine, elanike arvu muutused jms. Kui toetusfondi kaudu eraldatavad vahendid muutuvad, siis sama summa võrra muutuvad tulevikus ka eelarve kulud.

Muude saadud toetuste all on kajastatud muuhulgas erinevate ministriumite sihtotstarbelisi toetusi raamatukogule, muuseumile ja ühistranspordi korraldamiseks. Kuna toetuste suurused ei ole viimastel aastatel märkimisväärselt muutunud, on strateegiaperioodil lähtutud vastavalt 2022. aastaks planeeritud toetustest.

Noortegarantii projekti rahastus on planeeritud kuni 2023. aasta oktoobrini, kui projekt lõppeb. Keeleõppe rahastus munitsipaalkoolidele ja koolieelsetele lasteasutustele ning lammutusprojektide toetus on planeeritud kuni aastani 2025. Toetuste suuruse prognoosimisel on lähtutud senisest toetuse summast või kavandatud omaosaluse suurusest tulenevalt. 2022. aastal saadud sihtfinantseerimised (energiahinna tõusu leevendusmeede, katuseraha, Ukraina sõjapõgenike vältimatu abi andmise hüvitis jm lõppevate projektide toetused) strateegiaperioodi prognoosides ei kajastu. Ülejäänud sihtrahade prognoos, mille taotlemine eelduste kohaselt jätkub (Kultuurkapitali toetused, kooritoetused, Keskkonnainvesteeringute Keskuse ja ministriumite projektitoetused), on arvestatud nii tuludes kui kuludes samal tasemel viimaste aastate keskmisega.

3.1.4. Muud tegevustulud

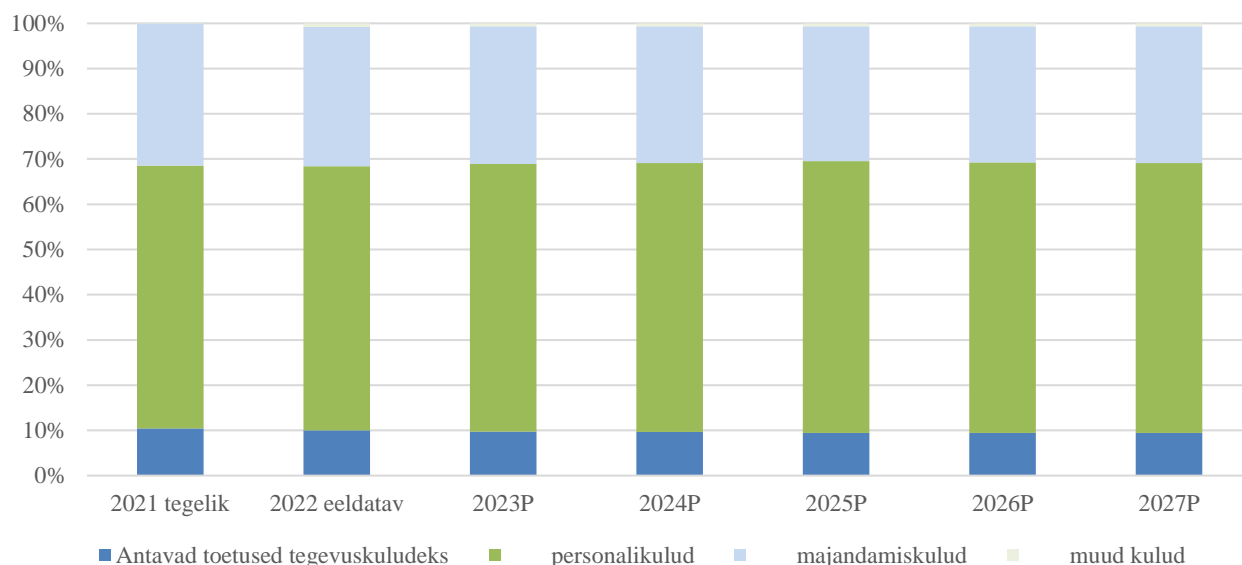
Muude tegevustulude all kajastuvad vee erikasutustasud, kaevandusõiguse tasud, saastetasud, alla põhivara alampiiri jääva vara müügist laekuv tulu jm etteteadmata tulud. Kõik keskkonnatasud on kogu strateegiaperioodil prognoositud muutumatuna, vara müügitulu on korrigeeritud iga-aastase THI muutuse baasilt.

3.2. Põhitegevuse kulud

Valga valla põhitegevuse kulude prognoos on toodud tabelis 7. Vastavalt KOFS-i reeglitele on põhitegevuse kulud jaotatud oma sisult kahte valdkonda: antavad toetused tegevuskuludeks ja muud tegevuskulud. Antavate toetuste all kajastatakse toetusi füüsilistele isikutele ning tegevus- ja projektitoetusi juriidilistele isikutele. Muud tegevuskulud jagunevad omakorda personalikuludeks, majandamiskuludeks ja muudeks kuludeks.

Tabel 7. Valga valla põhitegevuse kulude prognoos (eurodes)

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Põhitegevuse kulud Σ	20 963 340	22 044 163	21 564 987	21 859 488	22 337 426	22 385 943	22 518 170
Antavad toetused tegevuskuludeks	2 186 670	2 212 023	2 091 008	2 094 600	2 099 749	2 105 910	2 112 195
Muud tegevuskulud	18 776 670	19 832 140	19 473 979	19 764 888	20 237 677	20 280 033	20 405 975
sh personalikulud	12 183 171	12 860 133	12 701 229	12 938 365	13 343 268	13 293 620	13 317 794
sh majandamiskulud	6 588 536	6 865 107	6 625 850	6 679 623	6 747 509	6 839 513	6 941 281
sh muud kulud	4 963	106 900	146 900	146 900	146 900	146 900	146 900

Joonis 11. Valga valla põhitegevuse kulude struktuuri prognoos (% kogutuludest)

Selleks, et säiliks eelarve tasakaal ja laenu teenindamise võimekus, on põhitegevuse kulude kasv kavandatud strateegiaperioodil väiksemaks põhitegevuse tulude kasvust. Põhitegevuse kulude struktuuris on kõige suuremad personalikulud (olenevalt aastast 59-60%), majandamiskulud moodustavad põhitegevuse kuludest umbes kolmandiku ning antavad toetused ca 10%. Sarnane põhitegevuse kulude struktuur püsib kogu strateegiaperioodi kestel.

3.2.1. Antavad toetused tegevuskuludeks

Antavad toetused koondavad toetusi nii füüsilistele, kui ka juriidilistele isikutele. Füüsiliste isikute toetused hõlmavad sarnaselt varasematele aastatele sünnitoetusi (makstavad kolmes osas vastavalt lapse vanusele), koolitoetust kolme ja enamalapseliste peredele ning ranitsatoetust kooliteed alustavatele lastele, erinevaid õppetootusi, toimetuleku- jm sotsiaaltoetusi.

Tabel 8. Valga valla antavate toetuste prognoos (eurodes)

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Antavad toetused tegevuskuludeks	2 186 670	2 212 023	2 091 008	2 094 600	2 099 749	2 105 910	2 112 195
sh toetused füüsilistele isikutele	1 081 993	1 209 446	1 085 474	1 085 863	1 086 419	1 087 085	1 087 765
sh sihtotstarbelised toetused juriidilistele isikutele	474 577	456 952	464 848	468 016	472 558	477 992	483 535
sh mittesihotstarbelised toetused juriidilistele isikutele	630 100	545 625	540 686	540 721	540 772	540 833	540 895

Füüsilistele isikutele antavate toetuste summad on planeeritud vastavalt 2022. aastal kehtinud määradele (st planeeritud muutumatuna). Erandiks on need kulud, mis on seotud riigipoolse toetusfondi eraldisega ja kavandatud lähtuvalt eraldise suuruselt. Ainsana on suurendatud kulupõhiseid toetusi nagu huvialaringi toetus (seoses ringitasu suurendamisega viielt eurolt seitsmele) ja täiendavat sotsiaalabitoetust ravimite, arstiabi kulude, eluaseme kulude katteks vms põhjusel. Kokkuvõttes 2023. aasta prognoositavad kulud vähenevad, sest 2022. aasta kuludes

kajastuvad 2021. aasta sihtotstarbeliste toetuste kasutamata jäägid (toimetuleku toetus, matusetoetus) ning energiahinna tõusu leevendamise toetusmeede – nendega 2023. aastal arvestatud ei ole.

Ka toetused juriidilistele isikutele on põhiliselt kavandatud muutumatuna. 2022. aasta lõpu seisuga lõppevaid projekte strateegiaperioodil arvestatud ei ole. Huvitegevusekavast rahastatavate mittetulundusühingute tegevustoetused on kavandatud lähtuvalt toetusfondi eraldise suuruselt, mis prognooside kohaselt jääb 2022. aasta tasemele. Ainsana on arvestatud THI iga-aastase muutusega vallaarsti tegevuskulude toetuse puhul, kus vald kompenseerib osaliselt Taheva arstipunkti tegevusega seotud kulud (side, transport, kommunaalid). Samuti lõpeb 2023. aastal ATKO-ga sõlmitud leping ühistranspordi teenuse osutamiseks, mistõttu on ka seda kulurida suurendatud 2023. aastal 5% ja edaspidi suurendatud THI muutuse võrra.

3.2.2. Muud tegevuskulud

Muude tegevuskulude prognoosimisel on aluseks võetud eelmiste perioodide tegelik täitmine, mida on teadaolevale informatsioonile tuginedes vastavalt olukorrale kas vähendatud või suurendatud (sõltuvalt konkreetsest situatsioonist kas THI baasilt või strateegia koostamise ajaks teadaolevatest indikatsioonidest).

Personalikulud kasvavad prognooside kohaselt 2022. aastal aasta võrdluses ligemale 677 tuh euro võrra. Enim on see mõjutatud riikliku palga alammäära ja pedagoogide palga alammäära muudatusest 2022. aasta 1. jaanuarist, kui alampalgaliste töötasud tõusid 11% ja haridustöötajate palgad 7%. Haridusvaldkonna palgakaks kulub valla personalikuludest ligemale 2/3. Riiklikult kehtestatavad pedagoogide alammäära muudatused suurendavad igal aastal ka valla kanda jäävaid kulusid, sest koos üldhariduskoolide pedagoogidega tõusevad nendel juhtudel ka juhtkonna ja ülejäänud pedagoogilise personali töötasud (logopeedid, psühholoogid, huviringide õpetajad). Lisaks arvestab riik nii üldhariduskoolide, kui ka alushariduse pedagoogide töäjökulude toetuse määramisel laste arvuga, mis Valga vallas on olnud ajas üha vähenev. Kokkuvõttes ei tähenda riigi poolt suurendatav pedagoogi palga alammäär valla jaoks proportsionaalselt suuremat toetust, vaid tekib vastupidine efekt, kus vahe väheneva laste arvu pealt jääb omavalitsuse kanda.

Tabel 9. Valga valla personalikulude prognoos (eurodes) ja muutus aasta võrdluses

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Personalikulud	12 183 171	12 860 133	12 701 229	12 938 365	13 343 268	13 293 620	13 317 794
Muutus, %	***	5,6%	-1,2%	1,9%	3,1%	-0,4%	0,2%

Palgakasvu ootus 2023. aastaks on kõrge nii Eestis tervikuna, kui ka Valga valla struktuuriüksustes ja hallatavates asutustes. Valga valla personalikulude prognoosimisel aastaks 2023 on arvestatud üldise palgafondi kasvuga 2,5% aastas. Absoluutarvuna 2023. aastal personalikulu eelduste kohaselt väheneb, sest arvestusest jäävad välja lasteaed Pääsuke ja Kaugõppegümnaasiumi töäjökulu seoses tegevuse lõpetamisega alates 2022. aasta septembrist ning samuti lõppevad 2022. aastaga mitmed pooleliolevad projektid. Aastatel 2024 ja 2025 on arvestatud palgakasv üksnes õpetajate töötasu alammäära osas, mis baseerub Riigi eelarvestrateegia 2022-2025 dokumendis sätestatud eesmärgile- hoida olemasolevat taset (pedagoogi keskmine palk suhtes riigi keskmise palgaga).

Jätkusuutlikkuse tagamiseks on oluline, et kasvavaid personalikulusid kaetakse osaliselt struktuursete muudatustega asutuste koosseisudes.

Tabel 10. Valga valla majandamiskulude prognoos (eurodes) ja muutus aasta võrdluses

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Majandamiskulud	6 588 536	6 865 107	6 625 850	6 679 623	6 747 509	6 839 513	6 941 281
Muutus, %	***	4,2%	-3,5%	0,8%	1,0%	1,4%	1,5%

Majandamiskulud kasvavad 2022. aastal aasta võrdluses eelduste kohaselt ca 4%. Kuigi majandamiskulude vähenemisele aitavad jooksva eelarveaastal kaasa kahe hallatava asutuse (lasteaed Pääsuke ja Valga Kaugõppegümnaasium) tegevuse lõpetamine 2022. aasta 1. septembrist ning Sooru rahvamaja ja Koikküla endise lasteaiahoone müük, siis teisalt tõstavad majandamiskulusid järsult kallinenud energiahinnad (kütteõli, vedelgaas, elektrienergia). Täiendava kuluna lisandub Uus tn 14 teenusmaja ülalpidamine ja eeldatavalt 2023. aasta sügisest E.Enno 15 keskstaadioni hoone ülalpidamise kulu. Strateegias on arvestatud, et inflatsiooni tipp jääb 2022. aastasse ning järgnevatel aastatel tarbijahindade tõus aeglustub. 2023. aastaks on siiski arvestatud küttekulude kasv, mis baseerub eeldusel, et kütteõli, puidugraanuli ja vedelgaasi ühikuhinnad jätkavad tõusujoones ja tänasel teadmisel, et Utilitas Eesti AS soojusenergia hind Valga linnas tõuseb. Edaspidi (aastatel 2024-2027) on arvestatud kasvuga tarbijahinnaindeksi muutuse võrra. 2023. aasta elektrikulu on samuti tõstetud 2022. aasta eeldatavast kulust ca +17%, järgnevatel aastatel THI võrra. AS Valga Vesi poolt alates 1. juulist 2022 kehtestatud uued (ja kõikides piirkondades ühtsed) vee- ja kanalisatsiooni hinnad suurendavad selle artikli kulu ka valla eelarves. Sõltuvalt piirkonnast ulatub vee- ja kanalisatsiooniteenuse hinnatõus 30-72%-ni. Sedavõrd märkimisväärsed püsikulude suurenemised kutsuvad strateegiaperioodil esile vajaduse ülejäänud majanduskuludes leida kokkuhoiu kohti. Absoluutarvuna majandamiskulud eelduste kohaselt vähenevad ligemale 239 tuhat euro võrra, mis on tingitud mitmete projektide lõppemisest 2022. aastal, tegevuskulude kokkuhoiust tulenevalt lasteaed Pääsuke ja Kaugõppegümnaasiumi tegevuse lõpetamisega ning mõningate valla omandis olevate hoonete müügist.

3.2.3. Muud kulud

Muude kulude all on kajastatud riigilõivud, raskeveoki- ja teemaksud ning reservfond. 2022. aasta reservfondi suurus on 175 000 eurot, ülejäänud strateegiaperioodil on arvestatud reservfondi suuruseks 145 000 eurot aastas.

3.3. Investeeringustegevus

Valga valla lähiaastate investeeringustegevust iseloomustab tabel 11.

Tabel 11. Valga valla investeeringustegevuse prognoos (eurodes)

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Investeeringustegevus kokku	-1 442 500	-2 551 160	-2 654 295	-826 285	-538 889	-626 817	-1 152 186
Põhivara müük (+)	81 968	80 000	90 000	90 000	90 000	90 000	90 000
Põhivara soetus (-)	-3 134 817	-4 758 301	-5 559 945	-1 578 634	-2 245 200	-2 592 000	-3 818 000
<i>sh projektide omaosalus</i>	-1 135 540	-2 134 678	-2 347 818	-548 634	-297 640	-421 400	-782 600
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	1 999 278	2 623 623	3 212 127	1 030 000	1 947 560	2 170 600	3 035 400
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-294 372	-395 054	-130 000	-130 000	-130 000	-130 000	-330 000
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0	0	0	0	0	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	0	0	0	0	0	0
Tagasilaekuvad laenud (+)	0	0	0	0	0	0	0
Antavad laenud (-)	0	0	0	0	0	0	0
Finantstulud (+)	636	537	500	500	500	500	500
Finantskulud (-)	-95 193	-101 965	-266 977	-238 151	-201 749	-165 917	-130 086

Investeeringute kavandamise aluseks on Valga valla arengukava 2021-2035 ja kohalike omavalitsuste ühinemislepingu Lisa 3⁸. Investeeringute kava täitmiseks ei piisa ainult valla oma eelarvelistest vahenditest. Lisavahendeid on kavas kaasata võõrkapitali näol (projektitoetused ja laenud). Laenude kavandamine toimub kooskõlas seadusega ja valla finantsvõimekusega. Senine Valga valla praktika projektitoetuste taotlemisel on olnud positiivne. Euroopa Liidu struktuurfondide 2021-2027 taotlusperioodi prioriteete silmas pidades, on planeeritud ka lähiaastate investeeringute elluviimiseks võimalikult palju kaasata erinevaid toetusmeetmeid.

Investeeringustegevuses on muuhulgas kajastatud ka põhivara müük ja laenukohustuste intressimaksud. Intressimaksud kasvavad vastavalt uutele laenudele. Laenuintresside maksed koosnevad laenuandja marginaalist, millele lisandub kuue kuu Euribor. Euribor on pikki aastaid püsinud miinuspoolel, mistõttu on ka intressimaksud olnud väiksemad. Alates 2022. aasta suvest on Euribori hakatud inflatsiooni ohjamiseks tõstma ja 2023. aasta lõpuks prognoositakse selle kasvu kuni 1,3%ni. 2023. aasta intressimaksede planeerimisel on arvestatud Euribori tõusuga ning eeldatakse, et Euribor jääb 2023. aasta tasemel püsima kuni strateegiaperioodi lõpuni.

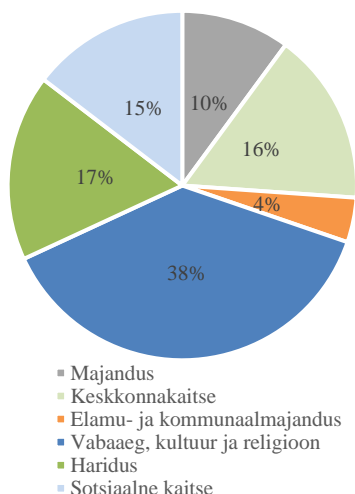
⁸ Haldusreformi käigus kokkulepitud investeeringud

Investeeringute maht on valdkondade lõikes kavandatud aastani 2027 (tabel 12). Järgmistel aastatel tehakse uued prognoosid arvestades uuenenud olukorda.

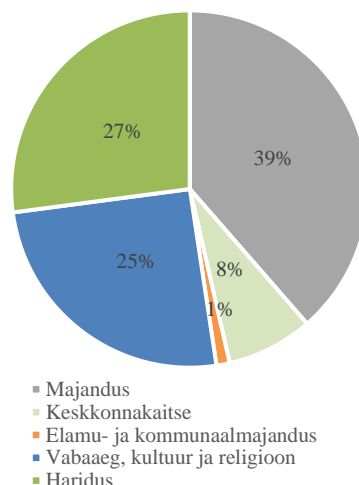
Tabel 12. Investeeringute prognoos valdkondade lõikes (sh põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine)

	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
01 Üldised valitsussektori teenused	0	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	0	0	0
02 Riigikaitse	0	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	0	0	0
03 Avalik kord ja julgeolek	0	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	0	0	0
04 Majandus	519 920	2 771 945	275 000	435 000	1 180 000	1 763 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	204 242	1 918 127	160 000	225 000	800 000	1 350 400
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	315 678	853 818	115 000	210 000	380 000	412 600
05 Keskkonnakaitse	825 714	80 000	130 000	180 000	130 000	780 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	472 295	40 000	90 000	140 000	90 000	720 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	353 419	40 000	40 000	40 000	40 000	60 000
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	213 545	0	0	0	0	200 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	46 909	0	0	0	0	200 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	166 636	0	0	0	0	0
07 Tervishoid	0	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	0	0	0
08 Vaba-aeg, kultuur ja religioon	1 950 493	1 538 000	503 634	1 230 200	212 000	725 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	1 238 164	234 000	260 000	1 142 560	160 600	685 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	712 329	1 304 000	243 634	87 640	51 400	40 000
09 Haridus	890 798	1 300 000	800 000	530 000	1 200 000	680 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	431 069	1 060 000	560 000	480 000	1 160 000	320 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	459 729	240 000	240 000	50 000	40 000	360 000
10 Sotsiaalne kaitse	752 885	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	367 898	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	384 987	0	0	0	0	0
KÕIK KOKKU	5 153 355	5 689 945	1 708 634	2 375 200	2 722 000	4 148 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	2 760 577	3 252 127	1 070 000	1 987 560	2 210 600	3 275 400
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	2 392 778	2 437 818	638 634	387 640	511 400	872 600

Joonis 12a. Investeeringud 2022

Joonis 12b. Investeeringud 2023-2027

Investeeringud on eelarvestrateegia perioodil suunatud peamiselt majanduse (39%), vabaaja, kultuuri ja religiooni (25%) ning hariduse (27%) valdkondadesse. Aastaks 2022 planeeritud investeeringute arvestuses on prioriteetsemad tegevusvaldkonnad vabaaeg, haridus, keskkonnakaitse ja sotsiaalne kaitse, kuhu on kavas investeerida vastavalt 38%, 17%, 16% ja 15% aastast investeeringute kogumahust.

Tabel 13. Suuremad investeeringuobjektid

	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
04 Tambre tee rekonstrueerimine	34 761	1 000 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (MKM transiitvede investeeringutoetus)		700 000				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	34 761	300 000				
04 Kesk 19 (Valga) hoone renoveerimine	135 302	302 659	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra Fond)	108 242	242 127				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	27 060	60 532				
04 Jalg- ja jalgrattateede võrgu arendamine Valga vallas (Hargla)*	0	0	0	100 000	0	0
sh toetuse arvelt (Transpordiameti toetus riigiteede tehoikava alusel)				65 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)				35 000		
04 Pika, Tartu tn ja Pärna pst sildade rekonstrueerimisprojekti koostamine ja rekonstrueerimine*	0	0	0	0	1 000 000	1 000 000
sh toetuse arvelt					800 000	800 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)					200 000	200 000
04 Tartu mnt ja Viljandi tn kõnniteed*	22 857	434 286	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (KOV-i investeeringud jalgratta- või jalgteedesse)	16 000	304 000				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	6 857	130 286				

* - investeering teostatakse projektirahade saamisel

	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
04 Vahtra tn pikenduse väljaehitamine*	0	960 000	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (MKM kohaliku tee ehitamiseks juhtumipõhine investeringutoetus)</i>		672 000				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		288 000				
04 Tulekustutuse veevõtukohtade rajamine	0	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
04 Valga Jaamahoone (raudteejaama) arendamine multifunktsionaalseks keskuseks ja kommunikatsioonide rekonstrueerimine*	0	0	200 000	200 000	40 000	0
<i>sh toetuse arvelt (Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeede)</i>			160 000	160 000		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			40 000	40 000	40 000	
04 Valga linnatuumiku tänavarajatiste projektide koostamine (Vabaduse ja Kesk tänavad)	0	0	0	60 000	65 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>				60 000	65 000	
04 Laatre-Tsirguliina jalg- ja jalgrattatee*	0	0	0	0	0	688 000
<i>sh toetuse arvelt (Transpordiameti toetus riigiteede teehoiukava alusel)</i>						550 400
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						137 600
04 Valga-Tartu mnt-Sooru jalg- ja jalgrattatee	227 000	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (Transpordiameti toetus riigiteede teehoiukava alusel)</i>	80 000					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	147 000					
04 Kaasav eelarve	100 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	100 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
05 Hajaasustus programm*	181 687	80 000	80 000	80 000	80 000	80 000
<i>sh toetuse arvelt (hajaasustus programm)</i>	90 045	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	91 642	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
05 Säde pargi atraksioonide arendus ja pargiteede rekonstrueerimine*	0	0	0	0	0	100 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						80 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						20 000
05 Pedeli II paisjärve puhastamine ja rekreatsiooniala parendamine	624 027	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (INTERREG Eesti-Läti piiriülese koostööprogramm)</i>	382 250					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	241 777					
05 Tambre ja Sooru paisjärve puhastamine ning Tambre paisu rekonstrueerimise projekti koostamine ja ehitustegevuse läbiviimine*	0	0	0	0	0	600 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						600 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
05 Valga jäätmejaama kaasajastamine*	20 000	0	50 000	50 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>			50 000	50 000		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	20 000					

* - investering teostatakse projektirahade saamisel

	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
05 Ringmajanduse arendamine*	0	0	0	50 000	50 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				50 000	50 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
06 Spetsialistide eluasemete toetus	93 818	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (Kagu-Eesti spetsialistide eluasemete toetusmeede)</i>	46 909					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	46 909					
06 Tsirguliina sademeveekraavid	109 679	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	109 679					
06 Vallahoolduse auto väljaost	10 048	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	10 048					
06 Valga valla tänavavalgustuse renoveerimine ja arendamine*	0	0	0	0	0	200 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						200 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
08 Hargla maakultuurimaja rekonstrueerimine	0	0	103 634	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			103 634			
08 Valga Keskstaadioni spordi- ja olmehoone ehitus (E.Enno 15)	1 207 666	1 208 000	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (HTM-i sihtotstarbeline toetus)</i>	800 000					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	407 666	1 208 000				
08 Valga Keskstaadioni rajakatte vahetus*	0	0	100 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>			50 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			50 000			
08 Jaanikese Motokompleksi arendamine multifunktsionaalseks vabaajakeskuseks (etapid I-III)	657 588	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeede)</i>	408 164					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	249 424					
08 Kungla tänava jalgpallistaadioni renoveerimine*	0	0	0	0	0	35 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						28 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						7 000
08 Riisali külaplats (kiik, lõkkeplats, võrkpalliplats) suveürituste tarvis	0	0	0	0	0	10 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						10 000
08 Tsirguliina Rahvamaja hoone katuse ja välisfassaadi rekonstrueerimine (soojustamine)*	0	0	0	0	0	100 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						80 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						20 000
08 Valga ANK hoone renoveerimine*	0	300 000	300 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>		210 000	210 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		90 000	90 000			

* - investering teostatakse projektirahade saamisel

	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
08 Valga Ekstreemspordihalli sisehalli katuse renoveerimine	48 239	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (covid investeringutoetus 2021)</i>	30 000					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	18 239					
08 Laste mänguväljakute rajamine Valga linna ja maapiirkondadesse*	37 000	30 000	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>		24 000				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	37 000	6 000				
08 Lasketiiru (Pärna pst 21, Valga) renoveerimine*	0	0	0	0	0	30 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						27 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						3 000
08 Valga Keskraamatukogu renoveerimine*	0	0	0	1 000 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				1 000 000		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
08 Valga Keskraamatukogu laenutus- ja tagastussüsteemi kaasajastamine*	0	0	0	0	82 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					65 600	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>					16 400	
08 Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuse sanitaarruumide remont	0	0	0	52 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>				52 000		
08 Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuse uue heli- ja valgustehnika soetamine*	0	0	0	0	0	500 000
<i>sh toetuse arvelt</i>					0	500 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
08 Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuse valguspargi ja ventilatsiooni rekonstrueerimine*	0	0	0	0	100 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					65 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>					35 000	
08 Lüllemäe Kultuurimaja ventilatsioonisüsteemi ehitamine*	0	0	0	0	30 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					30 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
08 Lüllemäe Kultuurimaja heli- ja valgustehnika soetamine*	0	0	0	0	0	50 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						50 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
08 Valga Muuseumi laiendamine ja püsiekspositsiooni kaasajastamine*	0	0	0	178 200	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				142 560		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>				35 640		
09 Valga Põhikooli server	6 000	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	6 000					

* investering tehakse projektirahade saamisel

	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
09 Valga ujula rekonstrueerimine*	548 748	900 000	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (riigieelarveline toetus, Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeede)</i>	364 969	720 000				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	183 779	180 000				
09 Valga Muusikakooli hoone renoveerimine*	59 965	0	0	100 000	200 000	300 000
<i>sh toetuse arvelt</i>				80 000	160 000	240 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	59 965			20 000	40 000	60 000
09 Õppehoonetes ventilatsioonisüsteemide ehitamine	39 145	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (HTM sihtotstarbeline eraldis munitsipaalvõrkude pidajatele õppehoonetes ventilatsioonisüsteemide ehitamiseks)</i>	27 400					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	11 745					
09 Lüllemäe Põhikooli ruumide remont	0	0	0	30 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>				30 000		
09 Lüllemäe lasteaia uus õppehoone*	0	0	0	0	1 000 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					1 000 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
09 Tsirguliina kooli küttekulude vähendamine-küttesüsteemi ümberehitamine odavamale kütteleigile	0	0	0	0	0	300 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						300 000
09 Tsirguliina kooli võimla soojustamine*	0	0	0	300 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				300 000		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
09 Tsirguliina kooli katuse renoveerimine*	0	200 000	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (Ameerika saatkonna toetus)</i>		200 000				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
09 Tsirguliina lasteaia soojustamine*	0	0	0	100 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				100 000		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
09 Õru lasteaia küttesüsteemi ümberehitus	59 940	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (covid investeeringutoetus 2021)</i>	38 700					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	21 240					
09 Õru lasteaed-alkooli ja Kultuurikeskuse hoone rekonstrueerimine*	0	0	0	0	0	80 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						80 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						
09 Lasteaedade Buratino ja Kaseke uute rühmaruumide ehitus	170 000	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	170 000					
09 Lasteaed Buratino rekonstrueerimine*	0	200 000	800 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>		140 000	560 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		60 000	240 000			

* - investeering toetatakse projektirahade saamisel

	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
09 Lasteaed Kaseke õueala atraksioonid	7 000	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	7 000					
10 Valga Töötute Aktiviseerimiskeskuse tuleohutusnõuete täitmine	20 000	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	20 000					
10 Toimetuleku maja Uus tn 14 (Valga)	673 336	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (KOV-i elamufondi arendamiseks juhtumipõhine investeringutoetus)</i>	352 898					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	320 438					
10 Taheva Sanatooriumile põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	19 549	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	19 549					
10 Karula Hooldemaja hoone sisemine remont ja juurdeehitus*	40 000	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (Riigi Tugiteenuste toetusmeede)</i>	15 000					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	25 000					

3.4. Finantseerimistegevus

Finantseerimistegevust eelarvestrateegia perioodil iseloomustab tabel 14.

Tabel 14. Finantseerimistegevus

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Finantseerimistegevus	-192 072	641 162	-1 059 061	-1 621 767	-1 593 872	-1 593 872	-1 593 872
Kohustiste võtmine (+)	800 000	1 720 000	200 000	0	0	0	0
Kohustiste tasumine (-)	-992 072	-1 078 838	-1 259 061	-1 621 767	-1 593 872	-1 593 872	-1 593 872

Laenude võtmine on vajalik investeringuobjektide finantseerimiseks ja seda tehakse kooskõlas eelarve võimekusega – vabad vahendid põhitegevuse tulemist ja kinnipidamine seadustest, mis puudutavad kohalike omavalitsuste netovõlakormuse arvutamist. Tabelist 15 on näha, et põhitegevuse tuleml on kavandatud summas, et jääks piisavalt vahendeid laenude teenindamiseks¹⁷. Samas ilmneb ka, et strateegiaperioodi esimestel aastatel jääb investeringute elluviimiseks ainult valla enda eelarvelistest vahenditest väheks, mistõttu tuleb puuduolev osa katta põhivara müügist laekuva rahaga, kogunenud likviidse vara arvelt või võttes uusi laenukohustusi.

¹⁷ Käesoleva eelarveaasta negatiivne vahe on tingitud 2021. aastal kasutamata jäänud põhitegevuse vahendite ümbersuunamisest likviidsest varast 2022. aasta põhitegevuse kulusse. Vahendite ümbersuunamine suurendab arvutuslikult 2022. aasta põhitegevuse kulusid, aga ei muuda sama aasta põhitegevuse tulusid.

Tabel 15. Laenude teenindamine vs põhitegevuse tulem

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Põhitegevuse tulem	1 735 413	1 173 555	1 770 197	2 069 269	2 373 006	2 893 953	3 311 077
Intressimaksud	95 193	101 965	266 977	238 151	201 749	165 917	130 086
Põhiosamaksud	992 072	1 078 838	1 259 061	1 621 767	1 593 872	1 593 872	1 593 872
vahe	648 148	-7 248	244 159	209 351	577 385	1 134 164	1 587 119

4. Ülevaade vallast ja temast sõltuvatest äriühingutest

Sõltuv üksus raamatupidamise seaduse mõistes on KOV üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev asutus, kes on saanud kohalikult omavalitsuselt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohalikult omavalitsuselt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10% vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Valga valla sõltuvad üksused on AS Valga Vesi, SA Taheva Sanatoorium ja SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon.

Valga Vesi AS on määratud ainsaks vee-ettevõtteks Valga vallas. Ettevõtte ülesandeks on oma klientidele kvaliteetse vee- ja kanalisatsiooni teenuse osutamine ning uute klientide liitmine ühisveevärgi ja kanalisatsiooniga. Veel on üksuse põhitegevuse hulka arvatud tänavavalgustuse ning sademevee infrastruktuuri korrashoid ja arendamine valla territooriumil. Keskmine töötajate arv oli 2021. aastal 19,5 ning töjõukulu koos maksudega 516,5 tuh eurot. Ettevõtte nõukogusse kuulus 31.12.2021 seisuga kuus liiget.

Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon SA eesmärgiks on pakkuda Valga linnas isamaalise kasvatuse ja kaitsetahte arendamisega seotud teadmisi ja teenuseid ning militaarses stiilis vabaaja tegevusi. 2021. aastal töötas sihtasutuses viis inimest ja maksti töötasudeks koos maksudega 92,2 tuh eurot. Sihtasutuse nõukogusse kuulus 31.12.2021 seisuga viis liiget.

Taheva Sanatoorium SA põhieesmärgiks on sotsiaalhoolekandeteenuste (asendushooldusteenus, üldhooldusteenus ja erihoolekandeteenused) osutamine. Sihtasutus alustas tööd 2005. aastal. Teenuse osutamine toimub Tsirgumäe külas endise Taheva mõisa kompleksis ja kahes, 2018. aastal valminud, peremajas ning Kallikülas endises Hargla Hooldekodu hoonetes. Seisuga 31.12.2021 oli asendushooldusteenusel 13 last ja üldhooldusteenusel 69 isikut. Erinevaid erihoolekandeteenuse saajaid oli 31.12.2021 seisuga kokku 35 isikut. Aasta lõpu seisuga oli täidetud ametikoht 51,7 inimest, töjõukulud koos maksudega olid 759,3 tuh eurot. Seisuga 31.12.2021 kuulus sihtasutuse nõukogusse kolm liiget.

Valla sõltuvate äriühingute finantsnäitajad on toodud järgnevas tabelis.

Tabel 16. Valla sõltuvate üksuste finantsnäitajad

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Põhitegevuse tulud kokku (+)	2 852 849	2 893 205	3 189 995	3 238 368	3 285 906	3 334 646	3 385 123
sh saadud tulud kohalikult omavalitsuselt	589 502	542 247	553 764	565 477	577 392	589 513	601 849
sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud	0	0	0	0	0	0	0
Põhitegevuse kulud kokku (+)	2 571 110	2 551 580	2 792 321	2 880 599	2 931 994	2 979 541	3 025 275
sh tehingud kohaliku omavalitsuse üksusega	2 207	2 800	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
sh alates 2012 katkestamatud kasutusrendimaksud (arvestusüksusesse mitte kuuluvatele üksustele)	5 352	5 352	4 460	0	0	0	0
Põhitegevustulem	281 739	341 625	397 674	357 769	353 912	355 104	359 848

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Investeeringistegevus kokku (+/-)	-145 869	-292 100	-341 800	-301 000	-295 000	-295 000	-295 000
Eelarve tulem	135 870	49 525	55 874	56 769	58 912	60 104	64 848
Finantseerimistegevus (-/+)	-106 009	493 698	-164 008	-92 520	-92 520	-92 520	-91 176
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	71 814	543 223	-108 134	-35 751	-33 608	-32 416	-26 328
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (+/-)	41 953	0	0	0	0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	248 671	791 894	683 760	648 009	614 401	581 985	555 657
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	639 043	1 132 741	968 733	876 213	783 693	691 173	599 997
sh kohustused, mille võrra võib ületada netovõlakoormuse piirmäära (arvestusüksuse väline)	0	0	0	0	0	0	0
sh võlakohustused (arvestusüksuse sisene)	0	0	0	0	0	0	0
sh muud võlakohustused, mis kajastuvad ka KOV bilansis	0	0	0	0	0	0	0
Netovõlakoormus (eurodes)	390 372	340 847	284 973	228 204	169 292	109 188	44 340
Netovõlakoormus (%)	13,7%	11,8%	8,9%	7,0%	5,2%	3,3%	1,3%

Valla konsolideeritud sõltuvate üksuste põhitegevuse näitajad, eraldi asutuste lõikes, on toodud tabelis 17.

Tabel 17. Sõltuvate üksuste põhitegevuse tulud ja kulud, eurodes

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Valga Vesi AS							
Põhitegevuse tulud kokku (+)	1 349 909	1 413 000	1 653 000	1 655 000	1 655 000	1 655 000	1 655 000
Põhitegevuse kulud kokku (+)	1 104 506	1 123 000	1 313 000	1 354 000	1 360 000	1 360 000	1 360 000
Taheva Sanatoorium SA							
Põhitegevuse tulud kokku (+)	1 262 923	1 258 005	1 295 745	1 334 618	1 374 656	1 415 896	1 458 373
Põhitegevuse kulud kokku (+)	1 225 898	1 206 380	1 242 571	1 279 849	1 318 244	1 357 791	1 398 525
Valga Isamaalise kasvatuse Püsiekspositsioon SA							
Põhitegevuse tulud kokku (+)	242 224	225 000	244 500	252 000	259 500	267 000	275 000
Põhitegevuse kulud kokku (+)	242 913	225 000	240 000	250 000	257 000	265 000	270 000

5. Põhitegevuse tulem

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe. Vastavalt KOFS §33 lg 2 ei tohi põhitegevuse tulemi väärtus aruandeaasta lõpu seisuga olla väiksem nullist, v.a samas seaduses §33 lg 3 kirjeldatud erandjuhul. Sisuliselt väljendab põhitegevuse tulemi kavandatud negatiivne väärtus olukorda, kus omavalitsus ei suuda jooksvate tulude arvelt katta kõiki jooksvaid kulusid ning tekib vajadus kasutada põhitegevuse kulude katteallikana põhivara müügist saadavat tulu, laene vm ühekordse iseloomuga tulusid.

Põhitegevuse tulemi kriteerium kehtib nii kohaliku omavalitsusüksuse kui ka kohaliku omavalitsusüksuse arvestusüksuse kohta, kuhu lisaks Valga vallale kuuluvad AS Valga Vesi, SA Taheva Sanatoorium ja SA Valgamaa Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon. Tabelis 18 on esitatud Valga valla arvestusüksuse põhitegevuse tulemi koondnäitajad ning tabelis 19 Valga valla omavalitsusüksuse põhitegevuse tulemi koondnäitajad. Kogu eelarvestrateegia jooksul on Valga valla (nii omavalitsusüksuse kui ka arvestusüksuse) põhitegevuse tulem planeeritud kindlalt positiivsena. See tähendab, et jooksvateks tegevusteks ei kulutata rohkem, kui on samal aastal makse, toetusi ja muud omatulu.

Tabel 18. Arvestusüksuse (vald koos sõltuvate üksustega) põhitegevuse tulem

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Põhitegevuse tulud kokku	24 959 893	25 565 876	25 968 415	26 598 647	27 415 946	28 022 028	28 609 521
Põhitegevuse kulud kokku	22 942 741	24 050 696	23 800 544	24 171 609	24 689 028	24 772 971	24 938 596
<i>sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud</i>	5 352	5 352	4 460	0	0	0	0
Põhitegevustulem	2 017 152	1 515 180	2 167 871	2 427 038	2 726 918	3 249 057	3 670 925

Tabel 19. Valla (omavalitsusüksus) põhitegevuse tulem

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Põhitegevuse tulud kokku	22 698 753	23 217 718	23 335 184	23 928 757	24 710 432	25 279 896	25 829 247
Põhitegevuse kulud kokku	20 963 340	22 044 163	21 564 987	21 859 488	22 337 426	22 385 943	22 518 170
Põhitegevuse tulem	1 735 413	1 173 555	1 770 197	2 069 269	2 373 006	2 893 953	3 311 077

6. Võlakoorem

Valga valla (omavalitsusüksuse) võlakoormust iseloomustab tabel 20. Seisuga 31.12.2021 on Valga valla võlakohustuste jääk 12 216 800 eurot. Pärast 2022. aasta eeldatavaid finantseerimistingimusi võlakohustised 2023. aastal kasvavad ja hakkavad sealt edasi langema.

Netovõlakoormus on võlakohustuste suuruse¹⁸ ja likviidsete varade kogusumma¹⁹ vahe. Põhitegevuse tulemi kõrval on netovõlakoormus teine finantsdistsipliini näitaja, mille puhul on kehtestatud piirangud nii kohaliku omavalitsusüksuse kui ka kohaliku omavalitsusüksuse arvestusüksuse jaoks. Nimelt võib KOFS §34 järgi netovõlakoormus aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta tulude ja kulude kuuekordse vaheni, ent ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat. Kui põhitegevuse tulude ja kulude kuuekordne vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. Peamiselt pandeemiast tingituna muudeti 2020. aastal KOFS-i ning 2020-2024 netovõlakoormuse 60%-list piirmäära suurendati 80%-ni ja 6-kordse põhitegevuse tulemi asemel kehtestati 10-kordne tulem. 2025. aastal on piirmääraks 75% või 9-kordne tulem, 2026. aastal 70% või 8-kordne tulem ja strateegia viimasel aastal 65% või 7-kordne vahe. Valga valla netovõlakoormus 2022. aasta lõpul kujuneb prognoosi kohaselt 36,1% ja aasta hiljem 34,8%-ni juhul, kui plaanitud laenud võetakse kavandatud mahus välja. Ühelgi strateegiaperioodi aastal ei ole ohtu, et netovõlakoormus ületaks lubatud piirmäära. Kuid uusi laenukohustusi kavandades tulebki arvestada asjaoluga, et ainuüksi netovõlakoormusest ei saa lähtuda. Olulisem on, et põhitegevuse tulemist jätkuks omavalitsusel vajalik mahus vahendeid võetud laenude teenindamiseks.

Tabel 20. Valla (omavalitsusüksus) võlakoormus

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	12 216 800	12 780 714	10 571 653	8 949 886	7 356 014	5 762 142	4 168 270
Netovõlakoormus (eurodes)	7 091 155	8 391 512	8 125 610	6 882 626	5 048 509	2 781 373	622 482
Netovõlakoormus (%)	31,2%	36,1%	34,8%	28,8%	20,4%	11,0%	2,4%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	18 159 002	18 574 174	18 668 147	20 692 690	21 357 054	23 151 624	23 177 539
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	80,0%	80,0%	80,0%	86,5%	86,4%	91,6%	89,7%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	11 067 847	10 182 662	10 542 537	13 810 064	16 308 545	20 370 251	22 555 057

¹⁸ Võlakohustuste all mõistetakse siinkohal bilansis kajastatud kohustusi: 1) võetud laenud; 2) kapitalirendi- ja faktooringukohustused; 3) emiteeritud võlakirjad; 4) tasumise tähtajaks täitmata jäänud kohustused; 5) saadud toetuste tagasimakse kohustused; 6) toetuseks saadud ettemaksud; 7) toetuste andmise kohustused; 8) pikaajalised võlad tarnijatele; 9) muud pikaajalised kohustused, mis nõuavad tulevikus raha väljamaksmist.

¹⁹ Raha ja raha ekvivalendid

Alljärgnevas tabelis on ülevaade kogu arvestusüksuse võlakoormusest, s.t vald koos sõltuvate üksustega. Sõltuvate üksuste võlakohustused 31.12.2021 seisuga olid:

- Valga Vesi AS kogusummas 560 197 eurot, millest kapitalirendi kohustused moodustasid 6 421 eurot. Kapitalirendi kohustus lõpeb 2023. aastal. Pikaajaliste laenude tähtajad on augustis 2026 ja 2032;
- Taheva Sanatoorium SA kogusummas 78 846 eurot. Laenukohustuste lõpptähtaeg on aprill 2023.

Tabel 21. Arvestusüksuse (vald koos sõltuvate üksustega) võlakoormuse prognoos

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	12 855 843	13 913 455	11 540 386	9 826 099	8 139 707	6 453 315	4 768 267
Netovõlakoormus (eurodes)	7 481 527	8 732 359	8 410 583	7 110 830	5 217 801	2 890 561	666 822
Netovõlakoormus (%)	30,0%	34,2%	32,4%	26,7%	19,0%	10,3%	2,3%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	20 225 040	20 452 701	21 723 308	24 270 380	24 542 262	25 992 459	25 696 472
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	81,0%	80,0%	83,7%	91,2%	89,5%	92,8%	89,9%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	12 743 513	11 720 342	13 312 724	17 159 550	19 324 461	23 101 898	25 029 650

Arvestusüksuse võlakoorem kokku jääb ES perioodil alla 50%. Tabelist 21 on näha, et valla sõltuvad üksused ei koorma ülearu valda oma võetud kohustustega, ega tõsta valla netovõlakoormust.

7. Muud finantsnäitajad

Kahes eelnevas peatükis on kirjeldatud riiklike nõudeid ja nendele vastavust, nendeks olid põhitegevuse tulem ja netovõlakoormus. Tabelis 22 on toodud lisaks veel mõned näitajad finantsvõime hindamiseks.

Tabel 22. Valla põhitegevuse tulud ja kulud ning finantsvõimekuse näitaja

	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Põhitegevuse tulude muutus	***	2,3%	0,5%	2,5%	3,3%	2,3%	2,2%
Põhitegevuse kulude muutus	***	5,2%	-2,2%	1,4%	2,2%	0,2%	0,6%
Omafinantseerimise võimekuse näitaja	1,08	1,05	1,08	1,09	1,11	1,13	1,15
Põhitegevuse tulem / laenude tagasimaksed	1,60	1,00	1,21	1,16	1,38	1,72	2,01

Strateegiaperioodil on põhitegevuse kulude kasv kavandatud väiksemas mahus, kui on sama perioodi põhitegevuse tulude kasv. Selle eesmärgiks on tagada valla finantsiline jätkusuutlikkus. Erandiks võib lugeda jooksvat aastat, kus eeldatakse, et inflatsioon saab olema varem prognoositust märksa kiirem ja ületab sissetulekute kasvu.

Omafinantseerimise võimekuse näitaja peegeldab põhitegevuse tulemit suhtarvuna ning arvutatakse põhitegevuse tulude ja kulude suhtena. Kuna põhitegevuse tulem on üks investeringute katteallikatest, tuleb selle näitaja vähenemisel võtta vajalike investeringute tegemiseks rohkem laenu. Eesti keskmine omafinantseerimise võimekuse näitaja oli omavalitsuste eelarvestrateegia koondis 2020. aasta kokkuvõttes 1,18. 2021. aastaks prognoositi näitaja väärtuseks 1,08. Valga valla koefitsient kõigub eelarvestrateegia perioodil 1,08..1,15 piires. Koefitsiendi järkjärguline kasv eelarvestrateegia perioodil on hea märk, mis tagab tulevikus suurema võimaluse finantseerida investeringuid rohkem valla enda eelarvelistest vahenditest ja kaasata sellevõrra vähem laenukapitali.

Põhitegevuse tulemi ja laenude tagasimaksete suhe on mõõdik, mis näitab, kas põhitegevuse tulemist suudetakse ära teenindada võetud laenukohustusi. Teisalt võib selle näitaja kaudu hinnata ka seda, kuivõrd efektiivsed ja tasuvad on olnud senised investeringud (st kas investeringult saadav tulu ületab selle tegemiseks kaasatud võõrkapitali hinda). Kõige kriitilisem aasta on 2022, kus tulemi suurus vastab sisuliselt laenu tagasimaksete kogusummale, edaspidi on põhitegevuse tulemit kavandatud suuremana laenude tagasimaksetest.

8. Tundlikkusanalüüs ja riskistsenaariumid

Valga valla eelarvestrateegia aastateks 2023-2027 on koostatud lähtudes jätkusuutlikkuse printsiibist, s.t põhitegevuse kulude kasv on strateegiaperioodil planeeritud väiksemaks põhitegevuse tulude kasvust. Siinkohal tuleb siiski arvestada, et ajal, kui majanduses on rohkem tasakaalutust (nagu seda on olnud viimastel aastatel), siis on ka prognoosid ebatäpsemad ning võivad hiljem osutada erinevaks tegelikkusest.

Teisalt on omavalitsusüksuse tulubaas suuresti mõjutatav ümbritsevast majanduskeskkonnast ja sõltub palju edasistest arengutest ning vabariigi valitsuse otsustest. Kõige otsesemat ja suurima kaaluga mõju eelarve tulupoolele avaldavad muutused tööturul, kuna sellest sõltub suurim tuluallikas - füüsilisest isiku tulumaks. Tulumaksu suurus sõltub omakorda nii maksumaksjate arvust, kui keskmisest sissetuleku suurusest Valga vallas. Peamiseks füüsilisest isiku tulumaksu kasvu elemendiks jääb eeldatavasti ka lähitulevikus palgakasv, valla elanike arvu (sealhulgas maksumaksjate arvu) kasvutamiseks tuleb teha jõupingutusi ja selle eesmärgi saavutamine ei ole lähiaastatel tõenäoline. Negatiivset mõju valla tulubaasile võib avaldada aga järgmiseks eelarveaastaks kavandatav tulumaksuvaba miinimumi kasv (senise 500 euro asemel 654 euroni kuus).

Selleks, et saavutada põhitegevuse tuludes suuremat kasvu ja sellega parandada finantsvõimekust, oleks üheks lahenduseks ka vabariigi valitsuse poolt kohalike omavalitsuste tulude baasi muutmine. Kohalike omavalitsuste finantsvõimekuse suurenedes väheneb ka viimaste laenuvõtmise vajadus ning tekib võimalus lahendada just neid kitsaskohti, millega konkreetne omavalitsusüksus silmitsi seisab.

Kulueelarves on suurima osakaaluga personali- ja karbikulud, neis omakorda haridusvaldkonna tööjõukulud ja hoonete kommunaalkulud. Juhul, kui rakendub stsenaarium, kus kulud kasvavad prognoositust kiiremini, avaldab see mõju põhitegevuse tulemile ja negatiivse tulemi korral omakorda likviidse vara jäägile. Sellisel juhul peab vald olema valmis põhitegevuse kulude ja investeeringute kärbeteks.

Alljärgnevas tabelis on toodud kahe erineva riskistsenaariumi arvutused. Baasstsenaariumiks on käesoleva eelarvestrateegia põhiprognoos. Mõlema mudeli puhul on 2022. aasta jäetud võrduma põhiprognoosiga ning ülejäänud osas on muudetud vaid ühte muutujat, teised tingimused püsivad eelduste kohaselt muutumatuna.

Tabel 23. Baas- ja riskistsenaariumid

	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
BAASSTSENAARIUM						
Põhitegevuse tulud	23 217 718	23 335 184	23 928 757	24 710 432	25 279 896	25 829 247
Põhitegevuse kulud	22 044 163	21 564 987	21 859 488	22 337 426	22 385 943	22 518 170
Investeeringustegevus	-2 551 160	-2 654 295	-826 285	-538 889	-626 817	-1 152 186
Põhitegevuse tulem	1 173 555	1 770 197	2 069 269	2 373 006	2 893 953	3 311 077
Laenu tagasimaksud (intressid ja põhiosa)	1 180 803	1 526 038	1 859 918	1 795 621	1 759 789	1 723 958
Eelarvetulem	-1 377 605	-884 098	1 242 984	1 834 117	2 267 136	2 158 891
Võlakohustused	12 780 714	10 571 653	8 949 886	7 356 014	5 762 142	4 168 270

	2022 eeldatav	2023P	2024P	2025P	2026P	2027P
Likviidne vara	4 389 202	2 446 043	2 067 260	2 307 505	2 980 769	3 545 788
Netovõlakoorumise määr	36,1%	34,8%	28,8%	20,4%	11,0%	2,4%

A RISKISTSENAARIUM – põhitegevuse tulud kasvavad igal aastal +2% võrreldes eelneva aastaga

Põhitegevuse tulud (baasstsenaarium)	23 217 718	23 335 184	23 928 757	24 710 432	25 279 896	25 829 247
Põhitegevuse tulud (A riskistsenaarium)	23 217 718	23 682 072	24 155 714	24 638 828	25 131 605	25 634 237
Põhitegevuse tulude vähenemine (+ suurenemine / - vähenemine)	0	346 888	226 957	-71 604	-148 291	-195 010
Põhitegevuse kulud	22 044 163	21 564 987	21 859 488	22 337 426	22 385 943	22 518 170
Investeeringustegevus	-2 551 160	-2 654 295	-826 285	-538 889	-626 817	-1 152 186
Põhitegevuse tulemlaenu tagasimaksud (intressid ja põhiosa)	1 173 555	2 117 085	2 296 226	2 301 402	2 745 662	3 116 067
Eelarvetulemlaenu tagasimaksud (intressid ja põhiosa)	1 180 803	1 526 038	1 859 918	1 795 621	1 759 789	1 723 958
Eelarvetulemlaenu tagasimaksud (intressid ja põhiosa)	-1 377 605	-537 210	1 469 941	1 762 513	2 118 845	1 963 881
Võlakohustused	12 780 714	10 571 653	8 949 886	7 356 014	5 762 142	4 168 270
Likviidne vara	4 389 202	2 792 931	2 641 105	2 809 746	3 334 719	3 704 728
Netovõlakoorumise määr	36,1%	32,8%	26,1%	18,5%	9,7%	1,8%

B RISKISTSENAARIUM – põhitegevuse kulude kasv 2% kiirem baasstsenaariumist

Põhitegevuse tulud	23 217 718	23 335 184	23 928 757	24 710 432	25 279 896	25 829 247
Põhitegevuse kulud (baasstsenaarium)	22 044 163	21 564 987	21 859 488	22 337 426	22 385 943	22 518 170
Põhitegevuse kulud (B riskistsenaarium)	22 044 163	21 996 287	22 296 678	22 784 175	22 833 662	22 968 533
Põhitegevuse kulude kasv (+ suurenemine / - vähenemine)	0	431 300	437 190	446 749	447 719	450 363
Investeeringustegevus	-2 551 160	-2 654 295	-826 285	-538 889	-626 817	-1 152 186
Põhitegevuse tulemlaenu tagasimaksud (intressid ja põhiosa)	1 173 555	1 338 897	1 632 079	1 926 257	2 446 234	2 860 714
Eelarvetulemlaenu tagasimaksud (intressid ja põhiosa)	1 180 803	1 526 038	1 859 918	1 795 621	1 759 789	1 723 958
Eelarvetulemlaenu tagasimaksud (intressid ja põhiosa)	-1 377 605	-1 315 398	805 794	1 387 368	1 819 417	1 708 528
Võlakohustused	12 780 714	10 571 653	8 949 886	7 356 014	5 762 142	4 168 270
Likviidne vara	4 389 202	2 014 743	1 198 770	992 266	1 217 811	1 332 467
Netovõlakoorumise määr	36,1%	36,7%	32,4%	25,8%	18,0%	11,0%

Esimesel juhul (riskistsenaarium A) eeldatakse, et põhitegevuse tulud kasvavad igal aastal 2% võrreldes eelmise aastaga. Selline stsenaarium ei tooks kaasa suuri erinevusi võrreldes põhiprognosisega. Võib täheldada, et sellisel juhul strateegiaperioodil näitajad mõningal määral paranevad – põhitegevuse tulemlaenu tagasimaksud on suurem, likviidseid varasid rohkem ja netovõlakoorumise määr väiksem.

Teisel juhul (riskistsenaarium B) eeldatakse, et põhitegevuse kulude kasv on igal aastal 2% kiirem põhiprognosisest. Sellise stsenaariumi korral tekib 2023 ja 2024. aastal oht, et põhitegevuse tulemlaenu tagasimaksud ei kata ära samaks aastaks planeeritud laenu tagasimaksed. Selle stsenaariumi kohaselt kogu strateegiaperioodi jooksul netovõlakoorumise % suureneb ja likviidsete vahendite hulk väheneb, aga püsib siiski positiivsesena.

Lisa 1. Valga valla (kohaliku omavalitsuse üksuse) eelarvestrateegia 2023-2027
Rahandusministeeriumile esitataval vormil

	2021 täitmine	2022 eeldatav täitmine	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	22 698 753	23 217 718	23 335 184	23 928 757	24 710 432	25 279 896	25 829 247
Maksutulud	10 364 843	10 735 541	11 149 163	11 461 033	11 859 410	12 283 594	12 568 920
sh tulumaks	9 971 592	10 340 541	10 754 163	11 066 033	11 464 410	11 888 594	12 173 920
sh maamaks	380 574	381 000	381 000	381 000	381 000	381 000	381 000
sh muud maksutulud	12 677	14 000	14 000	14 000	14 000	14 000	14 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 344 572	1 611 929	1 402 040	1 419 471	1 444 582	1 458 449	1 487 558
Saadavad toetused tegevuskuludeks	10 936 826	10 773 493	10 692 721	10 956 258	11 313 391	11 443 543	11 677 173
sh tasandusfond	3 731 925	3 874 250	4 067 963	4 271 361	4 484 929	4 709 175	4 944 634
sh toetusfond	6 206 228	5 939 425	5 927 321	6 037 145	6 180 227	6 177 778	6 175 418
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	998 673	959 818	697 437	647 752	648 235	556 590	557 121
Muud tegevustulud	52 511	96 755	91 260	91 995	93 049	94 310	95 596
Põhitegevuse kulud kokku	20 963 340	22 044 163	21 564 987	21 859 488	22 337 426	22 385 943	22 518 170
Antavad toetused tegevuskuludeks	2 186 670	2 212 023	2 091 008	2 094 600	2 099 749	2 105 910	2 112 195
Muud tegevuskulud	18 776 670	19 832 140	19 473 979	19 764 888	20 237 677	20 280 033	20 405 975
sh personalikulud	12 183 171	12 860 133	12 701 229	12 938 365	13 343 268	13 293 620	13 317 794
sh majandamiskulud	6 588 536	6 865 107	6 625 850	6 679 623	6 747 509	6 839 513	6 941 281
<i>sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksed</i>							
sh muud kulud	4 963	106 900	146 900	146 900	146 900	146 900	146 900
Põhitegevuse tulem	1 735 413	1 173 555	1 770 197	2 069 269	2 373 006	2 893 953	3 311 077
Investeeringustegevus kokku	-1 442 500	-2 551 160	-2 654 295	-826 285	-538 889	-626 817	-1 152 186
Põhivara müük (+)	81 968	80 000	90 000	90 000	90 000	90 000	90 000
Põhivara soetus (-)	-3 134 817	-4 758 301	-5 559 945	-1 578 634	-2 245 200	-2 592 000	-3 818 000
<i>sh projektide omaosalus</i>	-1 135 540	-2 134 678	-2 347 818	-548 634	-297 640	-421 400	-782 600
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	1 999 278	2 623 623	3 212 127	1 030 000	1 947 560	2 170 600	3 035 400
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-294 372	-395 054	-130 000	-130 000	-130 000	-130 000	-330 000
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0	0	0	0	0	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	0	0	0	0	0	0
Tagasilaekuvad laenud (+)	0	0	0	0	0	0	0
Antavad laenud (-)	0	0	0	0	0	0	0
Finantstulud (+)	636	537	500	500	500	500	500
Finantskulud (-)	-95 193	-101 965	-266 977	-238 151	-201 749	-165 917	-130 086
Eelarve tulem	292 913	-1 377 605	-884 098	1 242 984	1 834 117	2 267 136	2 158 891
Finantseerimistegevus	-192 072	641 162	-1 059 061	-1 621 767	-1 593 872	-1 593 872	-1 593 872
Kohustiste võtmine (+)	800 000	1 720 000	200 000	0	0	0	0
Kohustiste tasumine (-)	-992 072	-1 078 838	-1 259 061	-1 621 767	-1 593 872	-1 593 872	-1 593 872
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	876 467	-736 443	-1 943 159	-378 783	240 245	673 264	565 019
Nõuete ja kohustiste saldode muutus kokku (+/-)	775 626	0	0	0	0	0	0

	2021 täitmine	2022 eeldatav täitmine	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
sh nõuete muutus (- suurenemine/ + vähenemine)							
sh kohustiste muutus (+ suurenemine/ - vähenemine)							
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	5 125 645	4 389 202	2 446 043	2 067 260	2 307 505	2 980 769	3 545 788
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	12 216 800	12 780 714	10 571 653	8 949 886	7 356 014	5 762 142	4 168 270
sh üle 1 a perioodiga mittekatkestatav kasutusrent (konto 913100), sihtfinantseerimise kohustised (konto 253550), saadud ettemaksed (kontogrupp 2038)	1 227 248	1 150 000					
sh kohustised, mille võrra võib ületada netovõlakoormuse piirmäära	0	0					
Netovõlakoormus (eurodes)	7 091 155	8 391 512	8 125 610	6 882 626	5 048 509	2 781 373	622 482
Netovõlakoormus (%)	31,2%	36,1%	34,8%	28,8%	20,4%	11,0%	2,4%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	18 159 002	18 574 174	18 668 147	20 692 690	21 357 054	23 151 624	23 177 539
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	80,0%	80,0%	80,0%	86,5%	86,4%	91,6%	89,7%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	11 067 847	10 182 662	10 542 537	13 810 064	16 308 545	20 370 251	22 555 057